

SANATÇILARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ

Prof. Dr. Nurşen Caniklioğlu*

Yard. Doç. Dr. Ercüment Özkaraca**

I. GİRİŞ

Sosyal Güvenlik Hukukumuzda kimlerin zorunlu sigortalı sayılacakları 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. maddesi-nin ilk fıkrasında belirtilmiştir. Zorunlu sigortalı sayılanlar bu maddede üç ana gruba ayrılmış ve ilk grupta, bir hizmet akdi (iş sözleşmesi) ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar (m.4/I, a); ikinci grupta bağımsız çalışanlar (m.4/I, b); nihayet son grupta da devlet memurları ve kamu görevlileri (m.4/I, c) yer almıştır.

Sigorta ilişkisi doğuran faaliyetleri dikkate alındığında genel kural içine girmeyen, fakat faaliyetleri itibariyle sosyal güvenceye kavuşturulması gereken bazı kategoriler de, ilgisine göre, bu üç ana gruptan biri ile ilişkilendirilmiş ve onlar gibi sigortalı sayılmışlardır. Örneğin bir işçi sendikası ile sendika başkanı arasındaki ilişki esas itibariyle bir iş sözleşmesine dayanmaz. Bununla birlikte, Kanunda bu kapsamdaki kişiler m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalı sayılmışlardır (m.4/II, a). Bunun gibi, başbakan ve bakanlar da, devlet memuru ya da kamu görevlisi niteliğinde olmamalarına rağmen, icra ettikleri faaliyet dikkate alınarak m.4/I, (c) bendi kapsamında sigortalı sayılmışlardır (m.4/IV, b).

Kanun koyucunun bazı kişileri bu şekilde sigortalı sayması kuşkusuz isabetlidir. Zira, bir sosyal güvenlik sisteminin gerek kapsamına aldığı kişiler gerek kapsamına aldığı sosyal riskler itibariyle sürekli kendisini geliştirmesi ve sosyal tehlikeler karşısında sosyal güvenceden yoksun kimse bırakmaması gerekir¹.

İşte bu kapsamda olmak üzere, hem 506 sayılı Kanun döneminde ek 10. madde ile hem de onun devamı niteliğinde olmak üzere 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendine konulan bir hükümle sanatçı, düşünür ve yazarlar da bir iş sözleşmesine göre çalışanlar gibi kapsama alınmışlardır. Fakat aşağıda değinileceği üzere, maddede kullanılan “çalıştırılan” ve “çalışan” ibareleri bu kişilerin sosyal sigortalılığı konusunda birçok tartışmayı da

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı.

** Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı.

¹ Güzel, Ali/Okur, A. Rıza/Caniklioğlu, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2010, 52vd.; Tuncay, A. Can/Ekmekçi, Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 14. Bası, İstanbul 2011; 4-6, 28; Şakar, Müjdat: Sosyal Sigortalar Uygulaması, Yenilenmiş 10. Baskı, İstanbul 2011, 6-8); Uşan, Fatih: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, Ankara 2009, 31-32, 73-74; Korkusuz, Refik/Uğur, Suat: Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş, Adana 2009, 45-46; Kılıçoğlu, Mustafa: Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, Ankara 2002, 70.

beraberinde getirmiş, hatta Yargıtayın iki hukuk dairesi arasında farklı kararlar verilmesine neden olmuştur. Sonunda bu kararlar arasında birlik sağlanmış², ancak bu defa 6111 sayılı Kanunla bambaşka bir düzenleme yapılmış, bu düzenleme konunun daha da karışmasına sebebiyet vermiştir.

Tüm bu tartışmaların temelinde asıl olarak sanatçıların faaliyetlerinin kendine özgü özellikler taşıması nedeniyle hukuki nitelendirmede güçlük yaşanması yatmaktadır. Bu nedenle aşağıda, öncelikle sanatçıların sanatsal faaliyetlerini icrasının dayandığı sözleşmesel ilişkiler ele alınacak, ardından mevzuattaki sanatçıların sosyal güvenliğine ilişkin düzenlemelere yer verilecek, böylece bir iş sözleşmesine göre çalışan sanatçılar ile bağımsız çalışan sanatçıların yanı sıra konusu iş görme olan diğer sözleşmelere göre çalışan sanatçıların tabi oldukları hükümler açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır. İş sözleşmesine göre çalışan sanatçıların sosyal güvenliği konusunda 6111 sayılı Kanunla bugüne kadar geçerli olan ilkelerden oldukça farklı esaslar benimsendiğinden, çalışmada esas olarak bu düzenlemeler etraflıca incelenecektir.

II. SANATÇILARIN SOSYAL GÜVENLİĞİ KONUSUNDAKİ DÜZENLEMELER

1982 Anayasasının “Sanatın ve sanatçının korunması” başlıklı 64. maddesi uyarınca, “Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır”. Sanatçıların korunması hususu Anayasada özel olarak vurgulanmış olmasına karşın, sanatçıların sosyal güvenliğinin sağlanması, bugün için dahi çözülmesi gereken önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Bu sorunun temelinde, sanatçıların farklı çalışma koşullarına tabi olmaları, bağımlılık ilişkisinin tespiti bir fabrika ya da büroda çalışan sigortalılar kadar kolay olmaması, sanatçıların kendilerinin dahi bir işçi/sigortalı oldukları bilinciyle hareket etmemesi, genellikle serbest meslek makbuzu ile çalışmaları, icra edilen faaliyetlerin bazen çok kısa sürmesi gibi nedenlerin bulunduğu söylenebilir.

Sanatçıların pek çoğunun bir iş sözleşmesi ile çalışıp çalışmadığı konusunda yaşanan duraksamalar nedeniyle bu kişiler, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu döneminde Kanunun 2. maddesinde düzenlenen sigortalı kavramı içine dahil edilememişler ve bazı sanatçıların özellikle yaşlılıklarında her türlü sosyal korumadan yoksun, büyük bir sefalet içinde kaldıklarına tanık olunmuştur. Bunun üzerine, sanatçıların sosyal güvenliğinin sağlanması amacıyla 1978 yılında 2167 sayılı Kanun ile 506 sayılı Kanuna bir madde eklenmiş ve “Bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılan film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları, müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar, düşünür ve yazarlar bu kanun hükümlerine tabidirler.” şeklinde bir düzenleme yapılmıştı (Ek m.10/II). Kimlerin bu madde kapsamına gireceğinin de, diğer ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşların görüşleri de alınmak suretiyle Sosyal Güvenlik, Kültür ve Turizm ve Tanıtma Bakanlıkları tarafından birlikte saptanacağı belirtilmişti (Ek m.10/II). Ek madde 10 hükmünü 506 sayılı Kanuna ekleyen 2167 sayılı Kanunla 506 sayılı Kanunun geçici 8. maddesi değiştirilerek sanatçılara sosyal güvenlik kapsamına alınmamış çalışma sürelerini borçlanma olanağı da sağlanmıştı. Ek

² Bu konuda bkz. Kılıçoğlu, 1vd.; Güzel / Okur/ Caniklioğlu, 106, dn.77.

m.10 hükmü uygulamada sanatçıların sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınması amacını fiilen gerçekleştirememiş³ ve bu nedenle kanun koyucu daha sonra da çıkardığı özel kanunlarla sanatçılara borçlanma olanağı tanımaya devam etmiştir. Bu kapsamda, sırası ile 1983 yılında 2959, 1987 yılında 3395 ve nihayet 1994 yılında 4056 sayılı kanunlar çıkarılmıştır⁴.

506 sayılı Kanunun 2. maddesinde bir iş sözleşmesine göre çalışanların zorunlu sigortalı olduklarını öngören hükmün varlığı yanında Kanuna Ek m.10 hükmünün eklenmesi, Türk Sosyal Güvenlik Hukuku öğretisinde, madde ile bir iş sözleşmesi ile bağımlı çalışan sanatçıların yanı sıra iş sözleşmesi ile çalışmayan sanatçıların da Kanunun kapsamına alındığı şeklinde yorumlanmıştır⁵.

Sosyal sigortaya ilişkin diğer kanunların yanında 506 sayılı Kanunun da yerini alan 5510 sayılı Kanunun yürürlükteki halinde de, m.4/I, (a) bendinde bir iş sözleşmesine göre çalışanların sigortalı oldukları belirtildikten sonra; m.4/II, (b) bendinde, "Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar, " hakkında da m.4/I, (a) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilerek, 506 sayılı Kanunla paralel düzenlemelere yer verilmiştir.

Önemle vurgulamak gerekir ki, 5754 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanunda değişiklik yapılmadan önce Kanunda, sanatçı, düşünür ve yazarlardan "hizmet akdi ile çalışanlar"ın m.4/I, (a)'lı sayılacakları belirtilmiş (m.4/II, b), yapılan değişiklikle söz konusu ibare madde metninden çıkarılmıştır. Dolayısıyla, m.4/II, (b)'de belirtilen sanatçıların iş sözleşmesi ile çalışmayan sanatçıları olduğu açıktır. Nitekim sözü edilen değişikliğe ilişkin olarak 5754 sayılı Kanunun 2. maddesinin gerekçesinde de bu husus açıkça dile getirilmiştir⁶. Aynı şekilde öğretilerde de, 506 sayılı Kanun döneminde olduğu gibi, 5510 sayılı Kanun döneminde de bir iş sözleşmesine göre çalışan sanatçıların m.4/I, (a) bendi uyarınca

³ Yargıtay da konuya ilişkin bir kararında, "...Belirtmeliyiz ki uygulamada Ek madde 10 işlerlik kazanamamıştır. Sanki ölü doğmuş bir madde gibidir. İşte yasa koyucu bu boşluğu doldurmak amacıyla sıkça borçlanma yasaları çıkarmaktadır..." ifadelerine yer vermiştir, (Yarg. 10. HD., 27.06.2001, E. 2001/3653 K. 2001/5041, www.legalbank.net).

⁴ Sözü edilen kanunlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu, 1-80; Özdemir, Burhan: Sanatçıların Sosyal Güvenlikleri ve Hizmet Borçlanmaları, Çimento İşveren, Mayıs 1999, C. 13, S.3, 36 vd.; Bozkurt, Argun: Sanatçılar ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ankara 1997, 55 vd.

⁵ Tuncay, A. Can: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 9. Bası, İstanbul 2000, 172; Güzel / Okur/ Caniklioğlu, 106; Tunçomağ, Kenan: Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, 5. Bası, İstanbul 1990, 102-103; Uşan, 85, dn.57; Aydın, Ufuk: Sosyal Sigortalarda Sigortalılık Niteliğinin Kazanılması ve Yitirilmesi, Tühis, C. 16, S. 2, Mayıs 2000, 35; Özdemir, 35; Bozkurt, 51-52. İş sözleşmesi ile çalışmayan sanatçıların bağımsız çalışanlar gibi sosyal güvence kapsamında kabul edilmesinin daha doğru olacağı yönünde, Şakar, 94.

⁶ Gerekçeye göre, "Madde ile 5510 sayılı Kanunun; A) 4 üncü maddesinin; - İkinci fıkrasının (b) bendinde yapılan düzenleme ile; bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları, müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında istihdam edilenler ile düşünürler ve yazarların çalışmaları hizmet akdine dayanmadığından, "hizmet akdi" ibaresi metinden çıkarılmıştır.", Bkz. TBMM, Dönem: 23 Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 119, http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss119.pdf.

zaten sigortalı oldukları, m.4/II, (b) ile bir iş sözleşmesine göre çalışmayan sanatçıların m.4/I, (a) bendi kapsamında kabul edildikleri ifade edilmiştir⁷.

Bu durumda Kanunun m.4/II, (b) bendinde sözü edilen sanatçıların faaliyetlerinin hangi sözleşmeye dayandığının tespiti yararlı olacaktır. Öğretide de ifade edildiği gibi, bu bentte uyarınca sigortalılık ilişkisi doğuran faaliyetin bir iş sözleşmesine dayanması da, eser veya vekalet gibi bir iş görme sözleşmesine dayanması gerekir⁸. Örneğin, ara sıra üç dört tane tablo siparişi üzerine tablo yapıp belirli bazı sanat galerilerine teslim eden bir ressam m.4/II, (b) bendi uyarınca sigortalı olacaktır. Buna karşılık, bir iş görme sözleşmesine göre çalışmayıp, tamamen bağımsız şekilde faaliyet gösteren bir sanatçı, örneğin, yaptığı çini-seramikleri kendisine ait atölyede satışa sunan ve esnaf ve sanatkar siciline kayıtlı olan sanatçıların m.4/I, (b) bendi gereği sigortalı olmaları gerekir⁹. Söz konusu seramik atölyesinde, bağımlılık ilişkisi içinde belirli bir ücret karşılığında çini-seramik objeler yapan bir sanatçı ise, m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalı sayılacaktır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve 21. Hukuk Dairesi ile 10. Hukuk Dairesi arasında var olan, Ek m.10 kapsamına girmek için iş sözleşmesine göre çalışmanın gerekip gerekmediği konusundaki görüş ayrılığı da, yukarıda açıkladığımız görüşlere uygun olarak, böyle bir gerekliliğin bulunmadığı, ancak bağımsız çalışan kişilerin bu madde kapsamında değerlendirilemeyeceği doğrultusunda giderilmiştir¹⁰.

⁷ Tuncay/Ekmekçi, 230; Güzel/Okur/Caniklioğlu, 106; Uşan, 85; Korkusuz/Uğur, 110.

⁸ Aynı yönde, Tunçomağ, 103; Tuncay, 172; Korkusuz/Uğur, 110; Özdemir, 41. Ayrıca bkz. Kılıçoğlu, 46; 70-74.

⁹ Tuncay, 172; Özdemir, 41.

¹⁰ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin konuya ilişkin bir kararına göre, "...Sanatçı ile, kendisini çalıştıran işveren arasındaki hukuksal ilişkinin hizmet akdine dayanmasının gerekip gerekmediği meselesine gelince; bilindiği gibi Sosyal Sigortalar Kanununun 4. maddesinde, işveren şöyle tanımlanmıştır: "Bu Kanunun uygulanmasında 2. maddede belirtilen sigortalıları çalıştıran gerçek veya tüzel kişiler işveren"dır.

Maddenin lafzından gidilerek yorumlanması halinde, sanatçının zorunlu sigortalı sayılması için hizmet akdine göre çalışmış olması gerekmektedir. Zira sözü edilen 4. madde ile, Sosyal Sigortalar Kanununun 2. maddesine yollamada bulunulmuştur. 2. maddeye göre zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılabilmek için çalışmanın hizmet akdine dayanması gerekmektedir. Ek 10. madde, yürürlüğe konmamış olsa bile hizmet akdine göre çalışan sanatçılar zaten zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılacaklardı. O halde yasa koyucu, Ek 10. maddeyi, yasalaştırmakla abesle mi iştigal etmiştir? Oysa yasa koyucunun abeste iştigal etmeyeceği temel hukuk kurallarındandır. Hal böyle olunca, sanatçıların, ülkenin yüz akı oldukları düşünülmüş ve kendilerinin sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmaları istenmiş, özellikle, ömürlerinin sonunda açlığa ve sefaletle terkedilmelerinin önlenmesi amaçlanmıştır. Böyle olunca da Ek 10. maddenin, sanatçıların lehine getirilmiş bir hüküm olduğu kabul edilmelidir. Bu maddenin bir başka getirilme nedeni de mahkemelerin ağırlıklı olarak, sanatçıların çalışmalarının istisna akdine dayandırma eğilimine girmeleridir. Anılan maddenin yürürlüğe girmesinden önceki evrede yargı; ağırlıklı olarak sanatçıların, işlerini yaparken bağımsız olduklarını, iş sahibi bince kendilerine emir verilemeyeceğini, dolayısıyla çalışmalarının istisna akdine dayandığını düşünmekte idi. Aksine kararlar verilmiş ise de uygulamada bu konuda belirsizliklerin yaşandığı yasama belgelerine geçen sözlerden anlaşılmaktadır. İşte yasa koyucu, bu belirsizliklere açıklık getirmek amacıyla sanatçılar için ayrı bir yasal düzenlemeye gerek görmüştür.

Sonuç olarak, bağımsız çalışan sanatçılar m.4/I, (b) bendi kapsamında sigortalı sayılacak ve bu sigortalılara ilişkin genel hükümlere tabi olacaklar; bir iş sözleşmesine göre çalışan sanatçılar ise m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalı sayılacaklardır. İş sözleşmesine göre çalışmayıp eser, vekalet gibi diğer iş görme sözleşmelerine göre çalışan sanatçılar hakkında ise, m.4/II, (b) bendi uyarınca, m.4/I, (a) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler uygulanacaktır.

Genel durum bu iken, 6111 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanuna eklenen Ek 6. madde, bir iş sözleşmesi ile çalışan sanatçıları ayda on günden az çalışan ve on gün veya daha fazla çalışan biçiminde ikiye ayırarak, bu iki grubun sosyal güvenliğini kanaatimizce isabetsiz olarak, tamamen farklı esaslara bağlamıştır. Gerçekten, Ek m.6 uyarınca, “...4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştırları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişilerin sigortalılıkları, bu madde kapsamında kendileri tarafından 30 gün üzerinden prim ödemeleri suretiyle sağlanır...Bu madde kapsamındaki sigortalılar hakkında; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası ve istekleri halinde işsizlik sigortası hükümleri uygulanır.” (f.I, III).

Görüldüğü gibi, bu hükümle, kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sanatçılar ikiye ayrılmış, aylık çalışma gün sayısı on günden az olan sanatçılar hem primlerini kendileri ödemek zorunda bırakılmışlar hem de bunun karşılığında sadece belirli bazı sigorta kollarından yararlandırılmışlardır. Kanuna bir geçici madde eklenerek, on günden az çalışan sanatçıların primlerini alt kazanç sınırından ödemeleri halinde, geçici bir süre için, daha az gün karşılığı prim ödemelerine rağmen otuz gün üzerinden prim ödemiş gibi sayılacakları kabul edilmiştir (geç.m.29). Ek 6. maddenin uygulanmasına ilişkin olarak, maddenin son fıkrasında bir yönetmelik çıkarılacağı öngörülmüşse de bugüne kadar söz konusu yönetmelik çıkarılmamış; konunun ayrıntılarını ve uygulama esaslarını

Sözü edilen maddenin lafzı ile amacının çeliştiği açıktır. Yasaların sözü ile amacının çeliştiği hallerde amacına göre yorumlanacağı evrensel hukuk kurallarındandır. Tüm bu nedenlerle, sanatçıların zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılabilmeleri için hizmet aktine göre çalışmalarının şart olmadığı sonucuna varılmıştır. Sanatçının, bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılmış olmaları koşuluyla, aradaki ilişki ister istisna, ister vekalet, isterse bir başka akit türüne dayanmış olsun zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılmaları gerekir. Örnek vermek gerekirse, herhangi bir gazino sahibinin gazinosunda, düğün salonlarında şarkı okuyan ses sanatçısı ile saz heyetinde çalışanlar, film yapımcısının çalıştırdığı film artistleri, gazetelerde çalışan köşe yazarları zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılırlar. Bu örnekler çoğaltılabilir. Her ne kadar Onuncu Hukuk Dairesi uzunca bir süre hizmet akti ile çalışmayı Şart görmüş ise de bu görüşünden dönmüştür. İşveren tarafından çalıştırılıp çalıştırılmama olgusunun belirlenmesinde her somut olayın özellikleri dikkate alınarak sonuca gidilmelidir.

Kendi nam ve hesabına çalışan sanatçıların hukuksal durumlarına gelince; bunların zorunlu Sosyal Sigortalar Kurumu sigortalısı sayılmayacakları ek 10. maddenin açık hükümlerindedir. Yukarıda açıklandığı gibi bunlar bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılmamaktadırlar. Esasen madde gerekçesinde de kendi nam ve hesabına çalışanların zorunlu sigortalı sayılamayacakları, istedikleri takdirde topluluk sigortasına girebilecekleri belirtilmiştir...”, Yarg. 10. HD., 27.06.2001, E. 2001/3653 K. 2001/5041, www.legalbank.net. Konuya ilişkin Yargıtay içtihadının gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu, 1 vd.

açıklığa kavuşturmak üzere Sosyal Güvenlik Kurumunun 2011/36 sayılı Genelgesi¹¹ ile Kültür ve Turizm Bakanlığının 2012/1 sayılı Genelgesi¹² çıkarılmıştır.

III. SANATÇILARIN EK 6. MADDE UYARINCA SİGORTALILIKLARI

1. Kapsama alınan sanatçılara ilişkin koşullar

a) Genel olarak

Ek 6. madde kapsamında öngörülen sigortalılık genel sistemin dışında kendine özgü esaslar içeren bir sigortalılıktır. Gerçekten bu sigortalılık, genel olarak bu madde kapsamında düzenlenen kişilerin¹³, özel olarak ise inceleme konumuzu oluşturan sanatçıların sosyal güvenlikleri açısından, ay içinde daha az prim ödemelerine rağmen otuz gün üzerinden sigortalı sayılmaları gibi, geçici nitelikte bazı kolaylıklar sağlanmasına rağmen, olumsuz sonuçlar yaratabilecek niteliktedir. Bu nedenle öncelikle kimlerin bu madde kapsamında sigortalı sayıldıklarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Ek 6. maddenin ilk fıkrasında kimlerin bu madde kapsamında sigortalı sayılacakları belirtilmiştir. Buna göre *“Ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerleri ile 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıran kişi yanından ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişilerin sigortalılıkları, bu madde kapsamında kendileri tarafından 30 gün üzerinden prim ödemeleri suretiyle sağlanır”*. Konuyu sanatçılar açısından ele aldığımızda, maddede bu fıkraya göre sigortalı olacak kişilerin Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesine göre çalışan ve aylık çalışma süresinin on günden az olan kişiler olması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu konu üzerinde aşağıda ayrıntılı bir şekilde durulacaktır.

Öte yandan maddenin 7. fıkrasında bu madde kapsamında kimlerin sigortalı sayılmayacaklarına ilişkin özel bir düzenlemeye de yer verilmiştir. Kanuna göre, bu Kanun kapsamında tam süreli çalışmaya ile uzun vadeli sigorta kollarına tabi olan sigortalılarla 506 sayılı Kanunun geçici 20. maddesi kapsa-

¹¹ Bkz. SGK Başkanlığı Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğünün 05.04.2011 tarihli, 2011/36 sayılı, “6111 sayılı Kanun uyarınca yapılacak sigortalama ve borçlanmaya ilişkin işlemler” konulu Genelgesi.

¹² Bkz. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğünün 24.05.2012 tarihli, 2012/I sayılı, “Sanatçı Olarak Kısmi Süreli Çalışanlara Ait Giriş Bildirgesi Onayına İlişkin Usul ve Esaslar” konulu Genelgesi.

¹³ Ek 6. maddede sanatçıların yanında ay içindeki çalışma süresine göre çalışma gün sayısı on günden az olan ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerlerinde kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan kişilerin sigortalılıkları da aynı esaslara bağlı olarak düzenlenmiştir. Ancak ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerleri açısından, sadece iş sözleşmesine göre çalışanların değil, bu araçları işleten kişilerin sigortalılıkları da bu madde kapsamında düzenlenmiş ve bu kişilerin m.4/I, (b) bendinin (1) numaralı alt bendine tabi olmalarını gerektirecek nitelikte vergi mükellefi olmaları halinde, bu kişilerin m.4/I, (b) bendi kapsamında sigortalı olacakları öngörülmüştür (f.V). Öğretide, Ek 6. madde ile, yıllardan beri sosyal güvencesiz çalışan taksi, dolmuş, özel halk otobüsü şoför ve muavinlerine bir nebze güvence getirilmeye çalışıldığı belirtilmektedir (Bkz. Tuncay/Ekmekçi, 251).

mındaki sigortalılar ve ayrıca kendi sigortalılıklarından dolayı gelir veya aylık almakta olanlar Ek 6. madde kapsamında sigortalı sayılmayacaklardır. Dolayısıyla, m.4/I, (a) bendine göre sigortalı olanlardan tam süreli çalışanlar ile m.4/I, (b) ve (c) bentlerine tabi sigortalılar bu maddenin kapsamına girmezler.

Kanunda “tam süreli çalışma ile uzun vadeli sigorta kollarına tabi olan sigortalılar”ın Ek 6. madde kapsamında olmadığından söz edilmiştir. Maddenin bütünü dikkate alındığında, Kanundaki bu ifadenin, sanatçının “sanatsal faaliyetinin dışındaki bir çalışması” ile sınırlı olarak anlaşılması gerektiği kanaatindeyiz. Zira, ay içindeki toplam çalışma gün sayısı on gün veya daha fazla olan sanatçılar zaten bu madde kapsamında değildirler (f.I).

Bu konuda maddenin uygulanmasına ilişkin 2011/36 sayılı Genelgede verilen bir örneğe de değinmek gerekir. Örnek taksi veya dolmuş şoförleri ile ilgili olmakla birlikte, ek. 6. madde söz konusu kişileri sanatçılarla aynı düzenlemeye tabi tuttuğundan verilen örnek konumuz açısından da önem taşımaktadır. Sözü edilen örneğe göre, bir işverene bağlı olarak ayda 9 gün, başka bir işverene bağlı olarak ise ayda 15 gün çalışan bir sanatçı Ek 6. madde kapsamında talepte bulunduğu, bu sanatçı 15 günlük çalışması nedeniyle m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalı sayıldığından, 9 günlük çalışmasından dolayı Ek 6. madde kapsamında sigortalı olamayacak ancak sigortalıya ay içinde eksik kalan 15 günü m.4/I, (a) bendi kapsamında isteğe bağlı sigorta primi ödeyebileceği ya da aynı statü üzerinden 41. maddenin (i) bendi uyarınca borçlanma yapabileceği hakkında bilgi verilecektir¹⁴.

Genelgede kullanılan ifadeler çeşitli açılardan eleştiriye açıktır. Genelgeye göre, bir sanatçının Ek 6. madde kapsamı dışında kalmasına yol açacak nitelikte örneğin 15 günlük -sanatsal faaliyeti dışında- bir çalışmasının varlığı halinde, bu çalışmanın 30 günden eksik kalan 15 günlük kısmı için m.4/I, (a) bendi kapsamında isteğe bağlı sigorta primi ödenebilecek ya da aynı statü üzerinden 41. maddenin (i) bendi uyarınca borçlanma yapılabilecektir. Sanatçının kısmi süreli iş sözleşmesi ile yaptığı 9 günlük sanatsal faaliyeti nedeniyle Ek 6.maddeden yararlanamayacağı doğru ise de, böyle bir durumda bu sanatçıyı çalıştıran işverenin de artık prim ödeme yükümlülüğünün bulunmadığından söz edilememesi gerekir. Zira, artık Ek m.6’nın kapsamına giren bir sanatçı söz konusu olmadığına göre, bu madde bütünüyle uygulamaya alanı bulmamalıdır. Başka bir deyişle, bu sanatçının 9 günlük çalışmasına ilişkin sigorta primleri, işveren tarafından genel esaslara göre ve tüm sigorta kolları için Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenmelidir.

Genelgede varılan sonuçların, Ek 6. maddenin 7. fıkrasında kapsam dışında kalanlar sayıldıktan sonra yer verilen, “*birinci fıkrada belirtilen çalışma durumları nedeniyle ayrıca sigortalı olmazlar*” şeklindeki ifadelerden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Bu ifadeler gerçekten Genelgede varılan sonuçları düşündürebilecek niteliktedir. Zira, fıkrada sayılan kişilerin ayda on günden az olan çalışmaları nedeniyle sigortalı olmayacakları belirtilmektedir. Ancak lafzı çok müsait olmasa da, bu düzenlemenin Ek 6.maddenin kapsamı dışında kalma ile sınırlı olarak anlaşılması gerekir. Aksine bir yorum kanun koyucunun kayıt dışı sigortalı çalıştırmaya bir kanun hükmü ile olanak sağladığı sonucunu doğuracaktır ki, bunun isabetli olmadığı açıktır.

¹⁴ Bkz. 2011/36 sayılı Genelge, Örnek 6.

Öte yandan Genelgede, Kurumdan aylık alan sigortalıların Ek 6. madde kapsamında sigortalı olamayacaklarından bunlar hakkında Kanunun sosyal güvenlik destek primine ilişkin hükümlerinin de uygulanmayacağı belirtilmektedir (Genelge, 2.4). Oysa hüküm savunduğumuz şekilde, kapsam dışı kalma ile sınırlı olarak anlaşılırsa, aylık alan kişiler çalışmaları nedeniyle genel kullara tabi olacak, bir başka deyişle ya aylıkları kesilerek tüm sigorta kollarına tabi olacaklar ya da sosyal güvenlik destek primi ödeyerek iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolundan yararlanabileceklerdir (5510 s.l. K. geç. m.14).

Maddede kendi sigortalılıklarından dolayı gelir veya aylık alanlardan söz edildiğinden, örneğin ölüm geliri veya ölüm aylığı bu madde kapsamında değerlendirilemeyecektir. Gelir açısından bakıldığında, sosyal güvenlik sistemimizde sigortalının kendi sigortalılığı nedeniyle alabileceği gelir sürekli iş görmezlik geliri olduğundan, sadece sürekli iş görmezlik geliri alanlar istisna hükmü kapsamına gireceklerdir.

Ek m.6/f.VII'nin lafzı ve Genelge hükümleri dikkate alındığında sürekli iş görmezlik geliri almakta olan bir sanatçının kısmi süreli iş sözleşmesine göre on günden az süren bir çalışması nedeniyle sigortalı sayılmayacağı sonucuna varılacaktır ki, böyle bir sonuç sosyal güvenlik hukukunun temel ilkeleri ile bağdaşmamaktadır. Savunduğumuz görüş uyarınca ise, bu durumdaki bir sigortalı Ek m.6'nın kapsamı dışında kalmakla birlikte, on günden az olan çalışması nedeniyle tüm sigorta kollarına tabi olacak ve sosyal sigorta primleri, genel hükümler uyarınca ödeme yükümlüsü işveren olmak üzere, sigortalı ve işveren tarafından karşılanacaktır.

Kurumun Genelgesinde isteğe bağlı sigortalı olanların da bu madde kapsamında sigortalı sayılmayacakları belirtilmektedir. Kanunda yer almayan böyle bir koşulun Genelge ile getirilmesi ise mümkün değildir. Böyle bir yaklaşım zorunlu sigortalılığın asıl, isteğe bağlı sigortalılığın ikincil olması ilkesine de ters düşer. Bu nedenle Genelgenin bu düzenlemesi Kanuna aykırı olduğu gibi sosyal güvenlik hukukunun genel ilkelerine de ters düşmektedir. Belirtelim ki, isteğe bağlı sigortalılık ile Ek 6. madde ilişkisi aşağıda sigortalılığın sona ermesi kısmında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

b) Kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışma

Ek 6. maddede, m.4/II, (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda *kısmi süreli iş sözleşmesiyle* bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan sanatçıların sigortalılıklarının, bu madde kapsamında kendileri tarafından 30 gün üzerinden prim ödemeleri suretiyle sağlanacağı belirtilmektedir (f.I). Maddenin devamında, bu madde uyarınca sigortalı olanlar hakkında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası ve istekleri halinde işsizlik sigortası hükümlerinin uygulanacağından söz edilmektedir (f.III).

Görüldüğü gibi madde *bir iş sözleşmesine dayanarak çalışan sanatçılara* primleri kendileri tarafından ödenmek kaydıyla ve sadece belirli bazı sigorta kollarından yararlanacak şekilde sosyal sigorta hakkı tanınmaktadır. Bir başka deyişle, iş sözleşmesi ile çalıştığı için primleri işvereni ve kendisi tarafından karşılanarak ve tüm sigorta kollarına tabi olacak şekilde sosyal güvenceye kavuşturulması gereken kişiler hem prim ödeme yükümlüsü haline getirilmekte hem de daha az hak sağlanarak sosyal güvenceye kavuşturulmuş olmaktadır.

Hemen belirtelim ki, düzenleme hem isabetsiz hem de birçok noktada duraksama yaratacak niteliktedir. Gerçekten maddede kısmi süreli bir iş sözleşmesine göre çalışan sanatçıdan söz edilmektedir ki, bir iş sözleşmesine göre çalışanlar, yukarıda da belirtildiği gibi, Kanunda belirtilen istisnalar dışında zaten tüm sigorta kolları açısından sigortalı sayılırlar (m.4/I, a). Dolayısıyla kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışıp çalışmadığına bakılmaksızın bir iş sözleşmesi ile çalışan tüm sanatçıların m.4/I, (a) bendi kapsamında bütün sigorta kolları açısından zorunlu sigortalı sayılması 4. maddenin ilk fıkrasının (a) bendinin emredici hükmüdür. Kanun koyucunun, bir *toplumun ortak harcının* oluşturulmasında yadsınamaz katkıları olan sanatçıların sigortalılığını kolaylaştırması gerekirken, aksine bir yaklaşım içinde onları sistemin dışına atacak şekilde sosyal güvenliğini tek başına sağlamak zorunda bırakması anlaşılabilir bir durum değildir.

Madde gerekçesinde “kayıtlı çalışmanın artırılması” amacıyla bu konuda düzenleme yapıldığı belirtilmektedir¹⁵. Ancak bu düzenlemenin kayıtlı çalışmayı nasıl artıracakını anlamak bizce mümkün değildir. Zira kanun koyucu bu hükümle söz konusu kişileri çalıştıran işverenleri kayıt altına almayı değil, bu kişileri kayıt dışına atmayı tercih etmiş olmaktadır. Kayıtlı çalışmayı artırmak için yapılması gereken, sistemin genel esaslarına aykırı düzenlemeler yapmak değil, denetimlerin artırılması suretiyle kayıt dışı çalışanları sistemin içine almaktır.

Kısmi süreli iş sözleşmesi hukukumuzda hem 6098 sayılı Borçlar Kanununda hem de 4857 sayılı İş Kanununda düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanununa göre, “işçinin işverene bir hizmeti kısmi süreli olarak düzenli biçimde yerine getirmeyi üstlendiği sözleşmeler de hizmet sözleşmesidir” (m.393/II). Bu tanımın da ortaya koyduğu gibi, Borçlar Kanununda kısmi süreli iş sözleşmesinden söz edebilmek için işçinin haftalık çalışmasının normal haftalık çalışma süresinden önemli ölçüde daha az olması gerekmektedir¹⁶. 4857 sayılı Kanuna göre ise kısmi süreli iş sözleşmesi, işçinin normal haftalık çalışma süresinin tam süreli iş sözleşmesi ile çalışan emsal işçiye göre *önemli ölçüde daha az belirlendiği* sözleşmedir (m.13/I). Görüldüğü gibi bu maddeye göre, bir sözleşmenin kısmi süreli iş sözleşmesi sayılması için normal çalışma süresinden daha az olması yetmemekte, bu çalışmanın normal çalışma süresinden önemli ölçüde daha az olması da gerekmektedir¹⁷. Maddede geçen “önemli ölçüde daha az” çalışma ibaresinden ne anlaşılması gerektiği ise İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliğinde açıklanmıştır. Yönetmeliğe göre, işyerinde tam süreli iş sözleşmesi ile yapılan emsal çalışmanın *üçte ikisi oranına kadar yapılan* çalışma kısmi süreli çalışmadır (Yön. 6). Dolayısıyla İş Kanununa göre sadece haftalık

¹⁵ 6111 sayılı Kanuna ilişkin Tasarının 50. maddesinin gerekçesi için bkz. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss606.pdf>.

¹⁶ *Caniklioğlu, Nurşen*: Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Kurulmasına, Tarafların Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümlerinin Genel Bir Değerlendirmesi, TİSK tarafından 20-21 Eylül 2011 tarihinde düzenlenen “Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri”ne sunulan tebliğ, İstanbul 2012, 83.

¹⁷ *Çelik, Nuri*: İş Hukuku Dersleri, 24. Bası, İstanbul 2011, 99; *Süzek, Sarper*: İş Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2008, 243; *Eyrenci, Öner/Taşkent, Savaş/Ulucan*, Devrim: Bireysel İş Hukuku, Yenilenmiş 4. Bası, İstanbul 2010, 75; *Mollamahmutoğlu, Hamdi/Astarlı, Muhittin*: İş Hukuku, 4. Bası, Ankara 2011, 388; *Aktay, Nizamettin/Arıcı, Kadir/Kaplan Senyen*, Emine Tuncay: İş Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2011, 58.

otuz saat ve daha az çalışma süresini içeren iş sözleşmeleri kısmi süreli iş sözleşmesi olarak kabul edilebilecekken Borçlar Kanununa göre düzenli olarak normal haftalık çalışma süresinden daha az çalışılması yeterli olacaktır.

5510 sayılı Kanunda ise, kısmi süreli iş sözleşmesi tanımlanmamıştır. Buna karşılık kısmi süreli iş sözleşmesine ilişkin yapılan düzenlemelerde, örn. m.88/III'de, 4857 sayılı Kanunun 13. maddesine atıf yapılmıştır. Bunun sonucunda 5510 sayılı Kanunda kısmi süreli iş sözleşmesinden söz edildiğinde, sigortalının haftalık normal çalışma süresinin otuz saat ya da daha az olmasının gerekeceği sonucuna varılmalıdır. Nitekim, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'ne göre, "Sigortalının normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre üçte ikisi oranından daha az belirlendiği çalışmalar kısmi süreli çalışmadır" (m. 101/I).

c) Ay içinde on günden az çalışma

Ek 6. maddede, kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışanların tamamı değil, ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı *on günden az olan kişilerin* sigortalılıkları düzenlenmiştir. Öncelikle "çalışma saati süresi" ifadesinin Türkçeye uygun bir anlatım olmadığına dikkat çekmek gerekir. Kanun metinlerinin Türkçeye uygunluk açısından özel bir duyarlılıkla kalemeye alınması gerektiği açıktır. Bu nedenle bu ifadenin "ay içindeki çalışma süresine göre" biçiminde düzenlenmesi daha isabetli olurdu.

Öte yandan, ay içindeki çalışma süresinin nasıl hesaplanacağı konusunda da Kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu durumda konunun 5510 sayılı Kanun m.80/I, (h) bendine göre çözümlenmesi gerekir. Anılan bende göre, "*Sigortalıların günlük kazançlarının hesabında esas tutulan gün sayıları, aynı zamanda, bunların prim ödeme gün sayılarını gösterir. Ancak, işveren ve sigortalı arasında kısmi süreli hizmet akdinin yazılı olarak yapılmış olması kaydıyla, ay içerisinde günün bazı saatlerinde çalışan ve çalıştığı saat karşılığında ücret alan sigortalının ay içindeki prim ödeme gün sayısı, ay içindeki toplam çalışma saati süresinin 4857 sayılı İş Kanununa göre belirlenen haftalık çalışma süresine göre hesaplanan günlük çalışma saatine bölünmesi suretiyle bulunur. Bu şekildeki hesaplamada gün kesirleri bir gün kabul edilir*".

Bilindiği gibi, İş Kanununun 63. maddesine göre haftalık çalışma süresi genel olarak 45 saattir. Kanunda günlük çalışma süresinden söz edilmemişse de, İş Hukuku uygulamasında cumartesi gününün iş günü olduğu da göz önünde tutulduğunda haftalık toplam çalışma süresinin altı güne bölünmesi ve günlük çalışma süresinin 7, 5 saat olarak belirlenmesi gerekir. Dolayısıyla bir kişinin hafta ya da ayda kaç gün çalıştığının bulunması için toplam çalışma süresinin 7, 5'e bölünmesi gerekmektedir¹⁸. Bu durumda, bir düğün salonunda

¹⁸ Nitekim, SSİY'nin, "Kısmi süreli çalışmalarda prim ödeme gün sayısı" başlıklı 101. maddesine göre, "*İş sözleşmesi saat ücreti karşılığı yapılmış ise kısmi süreli çalışan sigortalıların ay içinde çalıştığı toplam sürenin, 4857 sayılı İş Kanununa göre günlük olağan çalışma süresi olan 7, 5 saate bölünmesiyle, sigortalı için bildirilmesi gereken prim ödeme gün sayısı hesaplanır. Bu şekilde yapılacak hesaplamalarda 7, 5 saatin altındaki çalışmalar 1 güne tamamlanır.*" (f.III). Aynı maddenin 2. fıkrasında yer alan, "Kısmi süreli çalışma, işveren ile sigortalının yazılı olarak yapılan iş sözleşmesinin niteliğine bağlı, aylık ücret karşılığı çalışma biçiminde imzalanmışsa, sigortalı haftalık çalışma süresine bakılmaksızın tam ay olarak bildirilir." şeklindeki hüküm ise, Sosyal Sigorta İşlemler-

bazı akşamlar 19.00-23.00 saatleri arasında gelip şarkı söyleyen ve aylık toplamda 56 saat çalışan bir kişi tüm ay boyunca $56/7, 5= 7, 46$ gün çalışmış olmaktadır. Bulunan saatin küsuru tama iblağ edildiğinde sözü geçen kişi aylık olarak 8 gün çalışmış olacaktır. Dolayısıyla bu kişi Ek 6. madde kapsamında sigortalı sayılacak ve primleri kendisi tarafından ödenerek sigortalılığı gerçekleştirilecektir. Buna karşılık, söz konusu kişi aylık toplamda 75 saat çalıştığında, $75/7, 5= 10$ gün çalıştığı için bu kişinin sigortalılığı m.4/I, (a) bendi kapsamında sağlanacaktır. Bir başka deyişle, bu kişinin bildirimi işvereni tarafından yapılacak ve primleri işveren tarafından bu kişinin hak ettiği ücreti üzerinden kesilecek, işveren prim payı da ilave edilerek yasal süresi içinde Kuruma ödenecektir. Yine Ek 6. maddede düzenlenen sigortalılıktan farklı olarak, bu sigortalılık çerçevesinde sigortalı tüm sigorta kollarına tabi olacaktır.

Kanunda yapılan bu ayırımı isabetli bulma olanağı bulunmamaktadır. Gerçekten, sanatçının ay içerisindeki çalışma süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısının on gün veya daha fazla olması halinde, sözü edilen kişi m.4/I, (a) bendi kapsamında, on günden az olması halinde ise Ek m. 6 uyarınca sigortalı sayılacaktır. Bunun sonucunda tabi olacağı yükümlülükler ve haklar farklılaşacak, tamamıyla farklı sigortalılık koşulları ile sosyal güvenceye kavuşturulacaktır. Bunun dışında bu sistemde bir kişinin hangi kapsamda sigortalı sayılacağı aylık çalışması sona erdiğinde kesinleşmiş olacaktır ki, bazı durumlarda sigortalıyı Kuruma bildirmesi gereken işveren bakımından bir gecikme de söz konusu olabilecektir. Özellikle çağrı üzerine çalışmanın söz konusu olduğu durumlarda bu olasılık sıklıkla gerçekleşebilecektir. Bunlardan daha önemlisi, bir iş sözleşmesine göre çalışan kişinin sigortalılığını kendisinin sağlama zorunluluğunu anlamak mümkün değildir. Tüm bu nedenlerle iş sözleşmesi ile çalışan bir kişinin sırf ay içindeki çalışma süresinin on gün veya daha az olması nedeniyle genel sigortalılık düzeninin dışına çıkarılmasına ilişkin bu düzenlemenin değiştirilmesi ve yukarıda belirtildiği gibi, bu konuda sıkı ve yaygın bir denetim sisteminin uygulanması, bu kişilerin sigortalılıklarının bir ayırım yapılmaksızın, olması gereken biçimde, yani m.4/I, (a) bendine göre zorunlu sigortalılık çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekir.

d) Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda çalışma

Kanunda kimlerin sanatçı sayılacağının, bu bağlamda da söz konusu maddeden kimlerin yararlanacağının belirlenmesi amacıyla bir hüküm öngörülmüştür. Buna göre; m.4/II, (b) bendinde belirtilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda çalışanlar bu kapsamda sigortalı sayılacaklardır. Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen kişiler ise, "... film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar"dır. Nitekim Kanunun m.4/II, (b) bendinde belirtilen kişiler göstermek için Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin ekinde "*Kanunun 4 üncü Maddesinin İkinci Fıkrasının (b) Bendi Kapsamında Sayılan Sigortalılara İlişkin Uğraşı Alanı ve Çalışanları Gösterir Liste*" de yayınlanmış bulunmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı da bu konuda 2012/1 sayılı Genelgeyi çıkarmıştır. Genelge esas itibarıyla Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin ekinde yer alan ve yukarıda sözü edilen liste ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Fakat Bakanlık bu listeye, muhtemelen yeni uğraşı alanlarını da dikkate alarak, bazı eklemeler yapmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığının 2012/1 sayılı Genelgesi, sinema; tiyatro, opera, bale; müzik ve sahne; edebiyat ve son olarak görsel sanatlar, dekoratif sanatlar vb. olmak üzere beş farklı alanı sanatçıların sigortalılığı açısından çalışmaları gereken sanat alanları olarak belirlemiştir. Bu bağlamda Listede, örneğin yapımcı, yönetmen, oyuncu, kostümcü, makyajcı, laboratuvar şefi, dekoratör, müzik bestecisi, diyalog yazarı, montajcı (kurgu) v.s. *sinema alanında*; rejisör, aktör, aktrist, reji asistanı, korrepetitör, sanat teknik müdürü, dekoratör, kostüm kreatörü, turne organizatörü, suflör, atelye şefi, sahne makyajcısı, atelye ressamı, sahne ışıkçısı, sahne makinisti, koro şefi koro stajyeri, koreograf, bale notatörü, bale sanatçısı, bale stajyeri, genel müzik yöneticisi v.s. *tiyatro, opera, bale alanında*; besteci, aranjör, solist, orkestra üyeleri, söz yazarı, vokalist, stajyer sanatçı, koro sanatçısı, dansör, dansöz, takdimci, showman, eğitici- usta öğretici, dans uzmanı, kayıt stüdyosu teknisyeni, ses teknisyeni (tonmaister), konser organizatörü ve efekt yapımcıları v.s. *müzik ve sahne alanında*; halk şairleri- halk ozanları- zakirler, saz şairleri, halı, kilim vb. sanatçıları, yazma, işletme, oya, nakış sanatçıları, oymacılar (ağaç, taş), mermer sanatçıları tezyinatçılar seyirlik oyun sanatçıları (kuklacı, karagöz, hokkabaz), mahalli sanatçılar (ses sanatçıları-saz sanatçıları) v.s. *folklor ve halk sanatları alanında*; yazar çevirmen ozan eleştirmen *edebiyat alanında* ve nihayet ressam, grafiker, fotoğraf sanatçısı, heykeltıraş, heykel dökümcüsü, tekstil, sahne tasarımcısı, tiyatro dekoratörü sinema ve TV tasarımcısı, mimar, seramikçi, teknik ressam, karikatürist, minyatürcü, ebru sanatçısı, çömlekçi, çini-seramik, endüstriyel sanatlar tasarımcıları, semerciler v.s. *görsel sanatlar, dekoratif sanatlar vb.* alanında çalışan sanatçılar olarak sayılmışlardır.

Belirtelim ki, sanatçıların bu madde kapsamındaki sigortalılıktan yararlanabilmeleri için yukarıda belirtilen Listede yer almaları şarttır. Zira bu husus bu hükümden yararlanmak için maddede bir koşul olarak öngörülmüştür. Bu durumda listede yer almayan bir faaliyette bulunan bir kişinin bu madde kapsamındaki sigortalılıktan yararlanması mümkün değildir.

Hangi sanatsal faaliyetlerin güzel sanatlar alanında yer aldığının bir makam tarafından belirlenmesi bir zorunluluk ise de, kanaatimizce Kanunda ilgili taraflara bu listeye itiraz imkanının da tanınması gerekirdi. Aksi durum sosyal sigorta hakkı gibi temel bir hakkın Kültür ve Turizm Bakanlığının idari bir kararına bağlanmış olması sonucunu doğuracaktır. Öte yandan, bu işlemin bir idari işlem olduğu dikkate alındığında, idarenin her türlü işlem ve eylemine karşı yargı yolunun açık olduğuna ilişkin Anayasanın 125. maddesi ışığında sigortalıların Kültür ve Turizm Bakanlığının listesinde yer almamasına rağmen güzel sanatlar alanında bir faaliyet olarak değerlendirilebilecek başkaca alanların bu listeye eklenmesinin de talep edilebileceği kanaatindeyiz (İYUK.m.10-11).

2. Ek 6. madde kapsamındaki sanatçıların yararlanılabilecekleri sigorta kolları

a) Genel olarak

5510 sayılı Kanun m.4/I uyarınca, “*Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından; a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar...sigortalı sayılırlar*”. Dolayısıyla, 5510 sayılı Kanuna 6111 sayılı Kanunla eklenen ek madde 6’dan önceki hukuki duruma bakıldığında, bir iş sözleşmesine göre çalışan sanatçılar, m.4/I, (a) bendi uyarınca, herhangi bir sigortalıdan ayımsız olarak tüm sigorta kollarına tabi zorunlu sigortalı statüsünde olmaktadır. Bunun sonucunda da, kısa vadeli sigorta kolları olan iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kolları (m.3/I, 4) ile uzun vadeli sigorta kolları olan malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortası kollarından (m.3/I, 5) yararlanmaları gerekmektedir. Hatta, m.4/II, (b)’de yer verilen, “*Birinci fıkranın (a) bendi gereği sigortalı sayılanlara ilişkin hükümler;...b) Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar...hakkında da uygulanır.*” şeklindeki düzenleme nedeniyle, bir iş sözleşmesine göre çalışmayan sanatçı, düşünür ve yazarlar da kısa ve uzun vadeli sigorta kollarının tümünün kapsamına girmektedirler.

6111 sayılı Kanundan önceki bu dönemde, iş sözleşmesi ile çalışan sanatçı, düşünür ve yazarların iş sözleşmelerinin türünün, bu anlamda kısmi ya da tam süreli oluşunun, bu kişilerin kısa ya da uzun vadeli sigorta kollarından herhangi birine tabi olmaları açısından bir önemi bulunmamaktaydı. Bunun gibi, kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışanlar açısından, bu çalışmanın ay içindeki çalışma süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısının belli bir miktara ulaşması koşulu da aranmamaktaydı. Başka bir deyişle, tam süreli iş sözleşmesi ile çalışanlar gibi kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sanatçılar da, çalışma sürelerinin ve çalıştıkları gün sayısının bir önemi bulunmaksızın tüm sigorta kollarının kapsamına girmektedir.

Genel sağlık sigortası açısından da, 5510 sayılı Kanun m.60/I, (a), 1 hükmü uyarınca, m.4/I, (a) bendine göre sigortalı sayılan kişiler genel sağlık sigortalısı sayıldıklarından, 5510 sayılı Kanun m.4/I, (a) hükmü kapsamında iş sözleşmesi ile çalışan sanatçılar ve iş sözleşmesi ile çalışmasalar da m.4/II, (b) bendinin atfıyla m.4/I, (a) hükümlerine tabi tutulan sanatçılar genel sağlık sigortasının zorunlu olarak kapsamına girmektedirler.

6111 sayılı Kanun öncesindeki hukuki duruma işsizlik sigortası açısından bakıldığında da, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun işsizlik sigortasının kapsamını düzenleyen m.46/II’de yer alan, “*Bu Kanun, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile ikinci fıkrası kapsamında olanlardan bir hizmet akdine dayalı olarak çalışan sigortalıları...kapsar*” şeklindeki düzenleme uyarınca, bir iş sözleşmesine göre çalışan sanatçılar, zorunlu olarak işsizlik sigortasının kapsamında yer almaktaydılar. Sanatçının iş sözleşmesinin türünün ve çalışma süresinin sigortanın kapsamına girmek açısından bir önem taşıması işsizlik sigortası açısından da aynı şekilde geçerliydi¹⁹.

¹⁹ Özkaraca, Ercüment: İşsizlik Sigortası Kapsam ve Yardımları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 2002, 57. Kurum tarafından ilan edilen “5510 Sayılı Kanunun 4

Ek 6. madde yapılan düzenlemede ise, iş sözleşmesi ile çalışan sanatçılar iki kategoriye ayrılmış ve bunlardan bir grup için yukarıda yer verilen temel esaslardan oldukça farklı hükümler öngörülmüştür. Gerçekten, Ek 6. madde uyarınca, sanatçı, düşünür ve yazarlardan çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı on günden az olan sigortalılar hakkında; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile genel sağlık sigortası ve istekleri halinde işsizlik sigortası hükümleri uygulanır (f.III). Ayda on gün veya daha fazla çalışan sanatçılar ise, yukarıda 6111 sayılı Kanun öncesi dönem anlatılırken açıklandığı üzere, genel hükümler (m.4/I, a; m.60/I, (a), 1; 4447 s.lı Kanun m.46/II) uyarınca tüm sigorta kolları açısından zorunlu sigortalı statüsünde olup, bu açıdan hukuki durumları iş sözleşmesine göre çalışan diğer sigortalılardan hiçbir farklılık arz etmemektedir. Aşağıda açıklanacağı üzere, sigortalılığın başlangıcı, prim ödeme yükümlüsü gibi daha pek çok hususta da on günden az çalışan sanatçılarla on gün ve daha fazla çalışan sanatçılar arasında gereksiz bir ayırım yaratılmıştır.

b) Uzun vadeli sigorta kolları

Uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmak açısından sanatçının tam veya kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışmasının, kısmi süreli iş sözleşmesiyle çalışması durumunda da çalışma süresine göre hesaplanan aylık çalışma (prim ödeme) gün sayısının bir önemi bulunmaktadır. Ek 6. madde kapsamına giren sanatçılar hakkında da; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları uygulanacaktır (f.III). Dolayısıyla iş sözleşmesi ile çalışan sanatçıların uzun vadeli sigorta kollarına tabi olmaları açısından 6111 sayılı Kanundan önceki ve sonraki hukuki durum arasında bir fark bulunmamaktadır.

Buna karşılık, uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin prime esas kazancın tespiti ve prim ödeme yükümlüsü açısından ay içerisindeki çalışma gün sayısı on günden az olan sanatçılar ile on gün ve daha fazla olan sanatçılar hakkında farklı düzenlemeler getirilmiştir. Bunun gibi, 6111 sayılı Kanunla öngörülen düzenlemeler, ay içindeki çalışma gün sayısı on günden az olan sanatçıların hukuki durumunu değişiklik öncesi döneme oranla köklü bir biçimde değiştirmektedir.

c) Genel sağlık sigortası

Uzun vadeli sigorta kollarında olduğu gibi genel sağlık sigortası açısından da, ister tam süreli ister kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışsın, tüm sanatçılar, çalışma sürelerinin bir önemi olmaksızın genel sağlık sigortasından ya-

üncü Maddesinin İkinci Fıkrasının (a), (b), (d), (e) ve (f) Bentlerinde Belirtilenler İçin İşsizlik Sigortası Primi Kesilmeyeceğine İlişkin Duyuru" uyarınca, "...5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a), (b), (d), (e) ve (f) bentlerine istinaden sigortalılıkları sağlanan;... -Bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılan; film, tiyatro, sahne, gösteri, ses ve saz sanatçıları ile müzik, resim, heykel, dekoratif ve benzeri diğer uğraşları içine alan bütün güzel sanat kollarında çalışanlar ile düşünürler ve yazarlar, ...hakkında işsizlik sigortası hükümleri uygulanmayacağından, bu sigortalılar 13 nolu belge türü (TÜM SİGORTA KOLLARINA TABİ OLUP İŞSİZLİK SİGORTASI PRİMİ KESİLMİYENLER) seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgeleri ile Kuruma bildirilecektir". Belirtelim ki, söz konusu Duyuru'da yer verilen sanatçıların işsizlik sigortasının kapsamı dışında oldukları ifadeleri, m.4/II, (b) uyarınca sigortalı olan, yani bir iş sözleşmesine göre çalışmayan sanatçılarla sınırlı olarak anlaşılmak gerekir.

rarlanabilirler. Başka bir deyişle, çalışma gün sayısı on günden fazla olan sanatçılar gibi on gün veya daha az olan sanatçılar da genel sağlık sigortalısı sayılırlar (Ek m.6/III). Ancak genel sağlık sigortası açısından da, sanatçıların prime esas kazançlarının tespiti, primlerini kimin ödeyeceği gibi hususlarda 6111 sayılı Kanunla çalışma süresine göre ayırım yapılmış ve farklı düzenlemeler öngörülmüştür.

Gerçekten Ek 6. maddede, sanatçıların ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin genel sağlık sigortası yardımlarından *yararlanabilme koşulları açısından* çalışma gün sayısının on günden fazla olup olmamasına farklı esaslara bağlanmıştır. Ek 6. maddeye göre, ay içerisindeki çalışma gün sayısı on günden fazla olan sanatçılar ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler, genel sağlık sigortasından bu konudaki genel hüküm olan m.67'deki koşullarla yararlanabileceklerdir. Bunun sonucunda, söz konusu kişilerin Kanunda belirtilen istisnalar dışında, sağlık hizmetlerinden ve diğer haklardan yararlanabilmeleri için, sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihten önceki bir yıl içinde toplam otuz gün genel sağlık sigortası prim ödeme gün sayısının olması gerekli ve yeterlidir (m.67/I, a). Dolayısıyla m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan ve ay içindeki çalışma gün sayısı on gün veya daha fazla olan bir sanatçının ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin genel sağlık sigortasından yararlanabilmesi için, prim veya prime ilişkin bir borcunun bulunmaması aranmamaktadır. Buna karşılık, iş sözleşmesi ile ay içindeki çalışma süresi on günden az olan sanatçılar ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin genel sağlık sigortasından yararlanabilmeleri, yukarıdaki koşula ek olarak, altmış günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması koşuluna bağlanmıştır. Ek 6. maddeye göre, *“Bu madde kapsamındaki sigortalılar ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, genel sağlık sigortası hükümlerinden yararlanabilmesi için 67 nci maddede sayılan diğer şartların yanı sıra sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihte 6183 sayılı Kanunun 48 inci maddesine göre tecil ve taksitlendirilerek tecil ve taksitlendirmeleri devam edenler hariç 60 günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması şarttır”* (f.VI)²⁰.

Tüm bu açıklamaların da ortaya koyduğu gibi, ay içinde on gün veya daha fazla çalışanların prim ödeme yükümlüsü işveren olup, işverenin primleri

²⁰ 5510 sayılı Kanunda sağlık hizmetlerinden yararlanmak için altmış günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcun bulunmaması koşulu daha önce sadece, 60. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendi ile (g) bendine tabi olan genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler açısından aranmaktaydı (m.67/I, b). Başka bir deyişle, sadece m.4/I, b bendi gereğince sigortalı sayılan kişiler ile m.60/I, a-f bentlerinde sayılan kişilerin dışında kalan ve başka bir ülkede sağlık sigortasından yararlanma hakkı bulunmayan vatandaşların sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için sağlık hizmeti sunucusuna başvurdukları tarihte 6183 sayılı Kanunun 48. maddesine göre tecil ve taksitlendirilerek tecil ve taksitlendirmeleri devam edenler hariç altmış günden fazla prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması gerekmektedir. 6111 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle, ay içindeki çalışma süresine göre on günden az çalışan sanatçılar da bu kategoriye dahil edilmişlerdir. 5510 sayılı Kanuna göre, m.60/I, (b) ve (d) bentlerine tabi olan genel sağlık sigortalısı (yani isteğe bağlı sigortalı olan kişiler ile müteakabiliyet esası da dikkate alınmak şartıyla, oturma izni almış yabancı ülke vatandaşlarından yabancı bir ülke mevzuatı kapsamında sigortalı olmayan kişiler) ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin ise, sağlık hizmeti sunucusuna başvurduğu tarihte prim ve prime ilişkin her türlü borcunun bulunmaması gerekmektedir (m.67/I, c). Hükümün eleştirisi için bkz. Sözer, Ali Nazım: Genel Sağlık Sigortası Edimlerinden Yararlanmada Prim Koşulu, Sicil, Mart 2009, 167.

zamanında ödememesi sigortalının sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olmamaktadır. Buna karşılık, on günden az çalışan sanatçılar ise genel sağlık sigortası primlerini kendileri ödemek zorunda olup almış günden fazla prim borçlarının bulunması kendilerinin ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin sağlık hizmetlerinden yararlanamamaları sonucunu doğurmaktadır.

Sanatçılar arasında yapılan bu ayırımın haklı bir gerekçesini bulmak zordur. İş sözleşmesi ile çalışmakla beraber sırf ayda on günden daha az çalıştığı için sigortalının prim borcunun olmama koşulunun neden arandığını anlamak mümkün değildir. Sanatçılar arasındaki bu ayırımın dışında sanatçı olmayan ve bir iş sözleşmesi ile ay içindeki çalışma gün sayısı on günden az olan bir sigortalı için böyle bir koşul aranmazken sadece sanatçılar, daha isabetli bir deyişle Ek 6. madde kapsamına giren sigortalılar açısından böyle bir koşulun aranmasının haklı bir gerekçesini bulmak da bize zor görünmektedir.

Öte yandan şunu da eklemek gerekir ki, kısmi süreli iş sözleşmesiyle ay içinde on günden az çalışan sigortalılar yukarıda belirtilen prim borcu bulunmama koşulu dışında, genel sağlık sigortasından yararlanma açısından diğer m.4/I, (a)'lı sigortalıların tabi olduğu yasal esaslara tabi olacaklardır. Bu kapsamda olmak üzere, bu sigortalılar da, örneğin, zorunlu sigortalıklarının sona erdiği tarihten itibaren on gün süreyle genel sağlık sigortasından yararlanırlar. Bu kişilerin sigortalılık niteliğini yitirdikleri tarihten geriye doğru bir yıl içinde doksan günlük zorunlu sigortalılıkları varsa, sigortalılık niteliğini yitirdikleri tarihten itibaren doksan gün süreyle bakmakla yükümlü olduğu kişiler dahil sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaları gerekmektedir (m.67/IV). Kaldı ki, Ek m.6'da, bu madde kapsamında ödenen primlerin, Kanunun m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalılık olarak değerlendirileceği açıkça belirtilmiştir (f.V, c.1). Yine Ek 6. maddede, bu madde kapsamındaki sigortalılar ile ilgili olarak, bu maddede aksine hüküm bulunmaması kaydıyla 5510 sayılı Kanunun ilgili hükümlerinin uygulanacağı hükmüne de yer verilmiştir (f.X). Dolayısıyla genel sağlık sigortasından yararlanmaya ilişkin diğer genel hükümler sanatçılar için de aynen uygulama alanı bulacaktır.

d) İşsizlik sigortasından yararlanma

Ek 6. madde uyarınca, kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisindeki çalışma süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı on günden az olan sigortalılar hakkında *istekleri halinde* işsizlik sigortası hükümleri uygulanır (f.III). Ek m.6 kapsamındaki sanatçılar uzun vadeli sigorta kolları ile genel sağlık sigortası açısından zorunlu sigortalı sayılmışken, bu kişiler hakkında işsizlik sigortası hükümlerinin uygulanması tercihlerine bırakılmıştır. Oysa, iş sözleşmesi ile çalışan tüm sanatçılar, 6111 sayılı Kanundan önce, işsizlik sigortası açısından zorunlu sigortalı sayılmaktaydılar.

İş sözleşmesi ile çalışan ve çalışma gün sayısı on gün veya daha fazla olan sanatçılar ise, Ek 6. maddenin kapsamı dışında kaldıklarından, 6111 sayılı Kanunla yapılan değişiklik öncesinde olduğu gibi, zorunlu olarak işsizlik sigortasının kapsamındadırlar. Zira 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu uyarınca, *“Bu Kanun, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile ikinci fıkrası kapsamında olanlardan bir hizmet akdine dayalı olarak çalışan sigortalıları...kapsar”*

(m.46/II). Bu kişiler de iş sözleşmesi ile çalıştıkları için m.46 uyarınca zorunlu olarak işsizlik sigortası kapsamındadırlar.

Belirtelim ki, 6111 sayılı Kanunla (m.68), İşsizlik Sigortası Kanununun işsizlik sigortasının kapsamını düzenleyen maddesinde de değişiklik yapılmış ve 5510 sayılı Kanunun Ek 6. maddesi kapsamındaki sigortalıların işsizlik sigortası kapsamında olduğu hükmüne yer verilmiştir (m.46/II). Bu durumda adeta iki düzenleme arasında bir çelişki ortaya çıkmıştır. Gerçekten, 4447 sayılı Kanun hükümleri esas alındığında Ek 6. madde kapsamında ay içindeki çalışma süresine göre çalışma gün sayısı on günden az olan sanatçıların da zorunlu olarak işsizlik sigortası kapsamında olduğu düşünülebilecektir. Öte yandan Ek m.6/III'de açıkça bu kişilerin istekleri halinde işsizlik sigortasından yararlanacakları belirtilmiştir. Bizce maddede yer verilen bu açık düzenleme karşısında, bu kişilerin istekleri halinde işsizlik sigortasına tabi olacaklarının kabulü zorunludur²¹. Dolayısıyla, m.46/II'de, "Ek 6. madde kapsamındaki sigortalılardan bu yönde talepte bulunanlar" veya isteğe bağlı sigortalılar açısından öngörüldüğü gibi, "bu sigortalılardan işsizlik sigortası primi ödeyenler" şeklinde bir ifadeye yer verilmesi, daha isabetli olurdu.

Son olarak ekleyelim ki, iş sözleşmesi ile çalışan sanatçıların istekleri halinde işsizlik sigortasının kapsamına gireceğini öngören bu düzenleme, işsizlik sigortasının zorunluluğu ilkesi ile bağdaşmamaktadır²². Gerçekten, 4447 sayılı Kanun uyarınca, "İşsizlik sigortası: Bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, herhangi bir kasıt ve kusuru olmaksızın işini kaybeden sigortalılara işsiz kalmaları nedeniyle uğradıkları gelir kaybını belli süre ve ölçüde karşılayan, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren zorunlu sigortayı... ifade eder" (m.47/c). "İşsizlik sigortası zorunludur. Bu Kanun kapsamına giren ve halen çalışmakta olanlar bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte, yeni girenler ise işe başladıkları tarihten itibaren sigortalı olurlar" (m.48/I). "Sigortalılığın başlamasıyla birlikte, sigortalılar ile bunların işverenlerinin sigorta hak ve yükümlülükleri de işlemeye başlar" (m.48/III).

Burada kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan ve ay içindeki çalışma süresine göre çalışma gün sayısı on günün altında olan sanatçılara, işsizlik sigortasından yararlanmak için aranan son 3 yıl içinde en az 600 gün sigortalı olarak çalışıp işsizlik sigortası primi ödemiş olma ve iş sözleşmesinin sona ermesinden önceki son 120 gün prim²³ ödeyerek sürekli çalışmış olma şeklindeki sıkı koşulları sağlayamayacakları düşünülerek, yararlanma imkanı bulamayacakları bir sigorta kolu için prim ödememe veya bu sigorta koluna tabi olmayı is-

²¹ Bu konuda bkz. *Caniklioglu*, Nursen: 6111 Sayılı Kanunla İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler, *Toprak İşveren Dergisi*, Mart 2011, 12; *Tuncay/Ekmekçi*, 477.

²² İşsizlik sigortasının zorunluluk niteliği hakkında bkz. *Andaç*, Faruk: İşsizlik Sigortası, Ankara 1999, 41; *Başterzi*, Süleyman: İşsizlik Sigortası, Ankara 1996, 93, 123; *Özkaraca*, 22.

²³ 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun Uygulamasına İlişkin 3 No'lu Tebliğ (RG., 30.01.2002, 24656) uyarınca, "Hizmet aktinin sona erdiği tarihten önceki son 120 gün içinde, hizmet akdi devam etmekle birlikte, hastalık, ücretsiz izin, disiplin cezası, gözaltına alınma, hükümlülükle sonuçlanmayan tutukluluk hali, kısmi istihdam ile grev, lo-kavt, genel hayatı etkileyen olaylar, ekonomik kriz, doğal afetler nedeniyle işyerinde faaliyetin durdurulması veya işe ara verilmesi halinde prim yatırılmayan süreler için Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) kayıtları esas alınır ve 120 günün hesabında prim yatırılmayan bu süreler kesinti sayılmaz." (m.2/II).

temeleri halinde de, otuz gün üzerinden prim ödeyerek sigortadan yararlanma imkanı sağlandığı düşünülebilir.

İlk mülahaza açısından, kısmi süreli iş sözleşmesi ile oldukça kısa süreli çalışan tüm sigortalılar açısından var olan sigortadan yararlanamayacak olmaya rağmen prim ödeme hususunda sadece sanatçılar için kapsam dışı kalma imkanı getirilmesinin haklı bir gerekçe ile açıklanamayacağı kanaatindeyiz.

İkinci mülahaza açısından da, kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışanlar için m.51/II'de öngörülen, ay içindeki çalışmalarının otuz günden eksik kalan kısmının primlerini isteğe bağlı sigorta kapsamında ödeyebilme olanağı, 6111 sayılı Kanunla uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortasının yanı sıra işsizlik sigortası primlerine de teşmil edildiğinden, Ek 6. madde ile yeni bir imkânın sağlandığından söz edilemeyecektir. Gerçekten, işsizlik sigortasının kapsamını düzenleyen m.46/II'de 6111 sayılı Kanunun 68. maddesiyle yapılan değişiklikle, 4857 sayılı İş Kanununa göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışanlardan 5510 sayılı Kanunun 52. maddesinin birinci fıkrası kapsamında işsizlik sigortası primi ödeyen isteğe bağlı sigortalıların da işsizlik sigortası kapsamında olduğu düzenlenmiştir²⁴.

Ek 6. maddenin getirildiği 6111 sayılı Kanundan önceki dönemde olduğu gibi, ay içinde otuz günden az çalışan veya 80. madde uyarınca prim ödeme gün sayısı, ay içindeki toplam çalışma saatinin 4857 sayılı Kanuna göre belirlenen günlük normal çalışma saatine bölünmesi suretiyle hesaplanan sigortalılara, aynı ay içerisinde m.4/I, (a) statüsünde değerlendirilen isteğe bağlı sigorta kapsamında uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası yanında işsizlik sigortası primi ödeme imkanı getirilmemiş olsaydı, Ek 6. maddenin bu açıdan, primleri isteğe bağlı sigortaya göre tamamlama imkanından bir farklılık arz ettiği söylenebilirdi. Mevcut durumda ise, Ek 6. madde kapsamındaki sanatçılar hükmün lafzında açıkça belirtildiği gibi, kısmi süreli iş sözleşmesine göre çalışan -yani m.4/I, (a) kapsamında olan- kişiler olarak esas alındığı ve maddenin on günden az çalışan sanatçıya bir olanak tanımayıp öngördüğü sistemin zorunlu olduğu kabul edildiği takdirde, bu düzenleme ile bir geriye gidişin söz konusu olduğu rahatlıkla söylenebilecektir. Zira, Ek m.6 hükmü olmasa, ay içinde çalışma gün sayısı on günden az olan sanatçının çalıştığı günlere ilişkin sigorta primleri, sigortalı ve işveren payları dikkate alınarak işveren tarafından Sosyal Güvenlik Kurumu'na ödenecek, başka bir deyişle sanatçı bu sürelerin sigorta primlerini tek başına ödemek zorunda kalmayacak;

²⁴ Yine bu düzenleme ile bağlantılı olarak 6111 sayılı Kanunun 70. Maddesiyle, 4447 sayılı Kanunun işsizlik sigortası primlerini düzenleyen m.49/I'deki, "İşsizlik sigortası primi, sigortalının 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 80 ve 82 nci maddelerinde belirtilen prime esas aylık brüt kazançlarından % 1 sigortalı, % 2 işveren ve % 1 Devlet payı olarak alınır." ifadesinden sonra gelmek üzere, "İsteğe bağlı sigortalılardan işsizlik sigortası primini ödeyenlerden ise % 1 sigortalı ve % 2 işveren payı alınır." şeklinde bir cümle eklenmiştir. Hükmün kaleme alınış tarzından, isteğe bağlı sigortalıların işsizlik sigortasına tabi olup olmamalarının kendi iradelerine bırakıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim, 6111 sayılı Kanundan sonra Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin "İsteğe bağlı sigorta primleri ve ödenmesi" başlıklı 94. maddesinin 6. fıkrasında yapılan değişiklikle, "...Bu sigortalılardan 4857 sayılı Kanuna göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışanların istekleri halinde işsizlik sigortası primlerinin sigortalı ve işveren hissesi oranındaki işsizlik sigortası primi alınır..." şeklinde bir düzenleme getirilerek bu husus açıklığa kavuşturulmuştur (Bkz. RG., 16.06.2011, 27966).

sanatçı ay içinde otuz günden eksik kalan günlerini ise, işsizlik sigortası da dahil olmak üzere, m.50 vd.'daki isteğe bağlı sigorta hükümlerine göre tamamlayabilecektir. Sanatçının m.41/I, (i) uyarınca borçlanma yolunu tercih etmesi de mümkündür. Asıl önemlisi, aşağıda inceleneceği üzere, böyle bir durumda sanatçı, m.4/I, (a) bendi kapsamında tüm sigorta kolları açısından zorunlu sigortalı olduğundan kısa vadeli sigorta kollarından da yararlanacak ve özellikle iş kazası ve meslek hastalığı açısından sanatçının sigorta primlerinin ödenmiş olmasının hatta Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmiş olmasının dahi bir önemi olmaksızın sanatçı ve ölümü halinde hak sahipleri önemli bir güvence-den yararlanabileceklerdir. Oysa, 6111 sayılı Kanunla öngörülen mevcut düzenleme esas alındığında, Ek m.6 kapsamındaki sanatçı on günden az olan çalışma süresine ilişkin tüm sigorta primlerini kendisi ödemek zorunda kalacak ve kısa vadeli sigorta kollarından yararlanması mümkün olmayacaktır. Ek 6. madde kapsamındaki sanatçının isteğe bağlı sigorta veya borçlanmaya nazaran tek avantajı, aşağıda değinileceği üzere, geçici m.29 hükmünde tanınan belirli bir süre daha az prim ödenmesine rağmen otuz gün prim ödemiş sayılması olanağıdır.

e) Sosyal Sigorta Haklarında Geriye Gidiş: Kısa Vadeli Sigorta Kollarından Yararlanamama

Ek 6. madde kapsamında sigortalı sayılan, yani ay içindeki çalışma süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı on günün altında olan sanatçılar, 6111 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki hukuki durumdan farklı olarak, kısa vadeli sigorta kolları olan iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası kollarından yararlanamayacaklardır (m.3/4). Kısa vadeli sigorta kolları kapsamına giren söz konusu hallere ilişkin sağlık yardımları 5510 sayılı Kanun sisteminde genel sağlık sigortası çerçevesinde sağlandığından, bu durumun sağlık yardımları açısından bir sakınca yaratmadığı düşünülebilirse de; on günden az çalışan sanatçı veya hak sahiplerinin kısa vadeli sigorta kollarından sağlanan parasal yardımlardan yararlanabilmeleri mümkün olmamaktadır.

Bu kapsamda sanatçının fiilen çalıştığı ay içindeki on günden az olan çalışma sürelerinde bir iş kazasına maruz kalması halinde, örneğin günlük çalışma sürelerinin 18 saati bulduğu söylenen²⁵ dizi setlerinden birinde Işıklılandırma Yönetmeni Yardımcısı veya Set Teknisyeni olarak çalışan bir kişinin başına projektörün düşmesi sonucu yaralanması veya yaşamını yitirmesi durumunda sanatçıya işe gidemediği günler için geçici işgöremezlik ödeneği ödenmeyecek; meslekte kazanma gücünü %10 veya daha fazla bir oranda yitirmesi durumunda sürekli işgöremezlik geliri bağlanmayacak; sanatçının iş

²⁵ TBMM Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu'nun 25.03.2011 tarihli, 46 No'lu kararında, "...uzun dizileri hazırlamak için...çalışanlarca uzun ve yorucu, çoğu zaman iş sağlığı ve güvenliği olanaklarından yoksun bir çalışma sürdürüldüğü anlaşılmaktadır... Komisyonumuz bilgisine başvurduğu gerek Kamu kurumlarının açıklamalarından gerekse yazılı ve görsel basın organlarının haberlerinden özellikle dizi film sektöründeki çalışanların durumlarının Anayasanın 18'inci maddesinde belirtilen angarya yasağını zorlayan uygulamalar ve yapılanma içerdiğini gözlemiştir." ifadelerine yer verilmiştir. Karar için bkz. TBMM Dilekçe Komisyonu Genel Kurul Karar Cetveli, Dönem: 23, Yasama Yılı: 5, S.16, Yayın Tarihi: 01.04.2011.

kazası sonucu ölmesi durumunda da geride kalanlar ölüm gelirinden yararlanamayacaklardır.

Bu açıdan bakıldığında düzenleme bir geriye gidiş niteliğindedir. Zira, iş kazası ve meslek hastalığı açısından Ek m.6'nın madde gerekçesinde yer verilen "kayıtlı çalışmanın artırılması amacı"nın da bir önemi bulunmamakta; sigortalı, primlerinin ödenip ödenmesinden, kayıtlı ya da kayıtsız çalıştırılmasından bağımsız olarak bu riske karşı sağlanan yardımlardan yararlanabilmektedir. Başka bir deyişle, Ek 6. maddenin kabulünden önce, iş sözleşmesinin türü ve çalışma süresinin herhangi bir önemi bulunmaksızın, iş sözleşmesi ile çalışan tüm sanatçılar, m.4/I, (a) bendi kapsamında zorunlu sigortalı sayıldıklarından, işverenleri prim ödemek bir yana, Sosyal Güvenlik Kurumuna işe giriş bildirgesini dahi vermemiş olsa, iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalmaları halinde Kanunda öngörülen yardımlardan yararlanabilmekteydiler. Ek 6. madde sonrasında, bu hukuki durum sadece on gün veya daha fazla çalışan sanatçılar için söz konusudur.

Bu konuda Kanunda Ek 6. madde kapsamındaki sanatçıların kısa vadeli sigorta kollarından en azından iş kazası ve meslek hastalığı sigortasına tabi olacaklarının öngörülmesi daha isabetli olurdu. Nitekim kanun koyucu yine 6111 sayılı Kanunla eklenen Ek m.5 hükmünde, tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlar açısından, Ek m.6 kapsamındaki sanatçılara benzer bir düzenleme getirmiş, ancak Ek m.5'te bu sigortalılar hakkında malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile genel sağlık sigortası hükümlerinin yanında iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının da uygulanacağını öngörmüştür (f.III). Ek m.5 kapsamındaki sigortalının iş kazası ve meslek hastalığı riskine karşı sağlanan güvence karşısında ödemesi gereken prim oranı ise % 2 olarak belirlenmiştir (f.V). Kanunda bu yönde bir düzenlemenin sanatçılar için öngörülmemesi bizce isabetsiz olmuştur.

3. Ek 6. madde kapsamındaki sigortalılığın türü

Belirtelim ki, Ek 6. maddede kullanılan "kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan" ifadeleriyle, teknik anlamda gerçekten bir iş sözleşmesine göre bağımlı çalışan sanatçıların kastedilip kastedilmediği hususunda tereddüt yaratan bir diğer düzenleme de, bu madde kapsamındaki sigortalılığın m.4/I, (a), (b) ve (c) bentlerinden hangisine tabi olduğu konusunda yer verilen hükümdür. Söz konusu hükme göre, bu madde kapsamında ödenen primler, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalılık olarak değerlendirilir (Ek m.6/V).

Bir iş sözleşmesine göre çalışanlar, zaten m.4/I, (a) uyarınca sigortalı olduklarından, Ek m.6'da açıkça bir iş sözleşmesine göre çalıştıkları belirtilen sanatçıların ödedikleri primlerin m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalılık olarak değerlendirileceğinin ayrıca belirtilmesine gerek bulunmamaktadır. Bu şekilde bir özel vurgu, acaba iş sözleşmesine dayanarak çalışmayan sanatçılar da bu madde kapsamında prim ödeyebilecekler ve bunların ödedikleri primler de m.4/I, (a) bendi kapsamında mı değerlendirilecek sorusunu akla getirmektedir. Ancak yukarıda açıkladığımız üzere, Kanundaki açık ifade karşısında, Ek m.6'da m.4/II'de belirtilen sanatçılardan Kültür ve Turizm Bakanlığınca düzenlenen listede yer alan *ve bir iş sözleşmesine göre çalışan sanatçıların* düzenlendiği sonucuna varılmaktadır.

4. Sigortalılığın Başlangıcı ve Başvuru

a) Sigortalılığın Başlangıcı

Bilindiği gibi, bir iş sözleşmesi ile çalışanların sigortalılıkları çalışmaya başladıkları tarihten itibaren başlar (m.7/I, a) ve işverenler m.4/I, (a) bendi kapsamında sigortalı sayılanları, çalışmaya başlamadan önce, sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdürler (m.8/I, a). Sigortalılar da çalışmaya başladıkları tarihten itibaren en geç bir ay içinde, sigortalı olarak çalışmaya başladıklarını Kuruma bildirmelidirler. Fakat Kanuna göre, sigortalının kendini bildirmemesi sigortalı aleyhine delil teşkil etmez (m.8/II).

Belirtelim ki, bu sigortalılık zorunlu nitelikte olup (m.92/I), kendiliğinden başlar. Bir başka deyişle sigortalılığın başlaması için kişinin bu yönde bir irade açıklamasına gerek yoktur. Hatta işverenin sigortalıyı Kuruma bildirmiş olup olmamasının da sigortalılığın başlaması bakımından bir önemi bulunmaz. İşte bu nedenle Kuruma yapılan sigortalı işe giriş bildiriminin kurucu değil, açıklayıcı olduğundan söz edilir²⁶. Zorunluluk ilkesi sosyal sigortaları özel sigortalardan ayıran en önemli fark olup, bu ilke çerçevesinde sigortalı, işveren ve sigorta kurumu arasında emredici hükümlerle düzenlenmiş bir hukuki ilişki ortaya çıkmaktadır²⁷.

Ek 6. madde kapsamında düzenlenen sigortalılıkta ise bu ilkedен ayrılmıştır. Gerçekten, söz konusu maddeye göre, bu madde kapsamında hak ve yükümlülükleri, sanatçıların kendilerince veya kendilerini çalıştıranlar tarafından ya da çalışanların üye oldukları meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlarca bildirimin Kuruma yapıldığı tarihten itibaren başlar (Ek m.6/II).

Bizce bu düzenlemeyi sigortalılığın zorunluluğu ilkesi ile bağdaştırma olanağı bulunmamaktadır. Gerçekten, maddeye göre, bir iş sözleşmesi ile çalışmalarına rağmen sırf ay içinde on günden az çalıştıkları için bu kapsamdaki sanatçıları Kuruma bildirilmedikleri sürece sigortalılıkları da başlamayacaktır. Bildirim yapıncaya kadar sigortalılığın başlamayacağı kabul edilince, bu sürenin daha sonra tespitinin istenmesi de mümkün olamayacaktır. Bu durumda bu sigortalılığın, kişilerin iradesi ile kurulan bir sigorta ilişkisi yarattığı, daha açık bir anlatımla isteğe bağlı sigortalılığın özel bir türü gibi düzenlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır kanaatindeyiz. Ancak iş sözleşmesi ile çalışmaya dayalı bir ilişkinin isteğe bağlı sigortalılık gibi değerlendirilmesi de hiçbir şekilde kabul edilemez.

Öte yandan, Kanunda, bu madde kapsamındaki sigortalıları çalıştıranlara ve çalıştıranların bağlı olduğu meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlara, Kurumca belirlenecek süre içinde bu sigortalıların işe başlama ve işten ayrılışlarını bildirmeleri hususunda zorunluluk getirmeye Kurum yetkili kılınmıştır (Ek m.6/VIII). Aynı fıkra uyarınca, Kurum, söz konusu kişi, oda veya kuruluşlara ayrıca, bu madde kapsamındaki sigortalıların bu Kanunun diğer hükümlerine göre uzun vadeli sigorta kollarına tabi olma durumlarını dikkate alarak prim ödeme gün sayılarını ve prim ödeme sürelerini belirlemeye, bu

²⁶ Sözer, Ali Nazım: Sosyal Sigorta İlişkisi, İzmir 1991, 31-32; Arıcı, Kadir: Sosyal Güvenlik, Ankara 1999, 89, 186; Güzel/Okur/Canıklıoğlu, 145; Tuncay/Ekmekçi, 120-121; Aydın, Sigortalılık Niteliği, 34; Korkusuz/Uğur, 44-45; Uşan, 74-75.

²⁷ Bu konuda bkz. Sözer, Sosyal Sigorta İlişkisi, 30 vd.; Doğan, Kübra: Sosyal Sigorta İlişkinin Hukuki Niteliği Üzerine Bir Deneme, İHD, C.3, S.1-4, Y. 1993, 430-431. Güzel/Okur/Canıklıoğlu, 144; Tuncay/Ekmekçi, 116, 120-121; Uşan, 74.

madde veya bu Kanunun uzun vadeli sigorta kollarını ihtiva eden sigortalılık statüleri kapsamında sigortalılık kontrolünden sonra çalıştırılmaları, çalıştırıldıkları süre içerisinde sigortalılıklarının devam edip etmediği ve Kurumca verilecek sigortalılık belgelerinin periyodik kontrolünü sağlama hususunda da zorunluluk getirmeye yetkilidir. Bu hükümle bağlantılı olarak, bu madde kapsamında bulunan sigortalıları çalıştıranlar ile çalışanların üye olduğu meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlara bu madde uyarınca getirilecek bildirim ve kontrol yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi halinde 102. madde uyarınca idari para cezası uygulanacağı belirtilmiştir (Ek m.6/IX). Belirtelim ki, maddenin 8. fıkrasında bildirim yükümlülüğü açısından sanatçıları *çalıştıranların* bağlı olduğu meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlardan söz edilirken; idari para cezasına ilişkin 9. fıkrasında *çalışanların* üye olduğu meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlar ifadelerine yer verilmiştir.

6111 sayılı Kanunun 45. maddesiyle Kurumca verilecek idari para cezasına ilişkin olarak da m.102/1'e (I) bendi eklenmiş ve Kanunun *"Ek 6 ncı maddesine göre yapılması gereken bildirim veya kontrol yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde, her bir fiil için asgari ücret tutarında idari para cezası uygulanır."* şeklinde bir düzenleme getirilmiştir. Kurum ise, düzenlemenin yürürlüğe girmesinin üzerinde uzun bir süre geçmesine rağmen, bildirim veya kontrol yükümlülüğüne ilişkin bir adım atmamıştır. Dolayısıyla Kurum bu yetkisini kullanıp işverenleri ya da ilgili meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşları bu konuda bildirim yapmakla yükümlü tutarsa ancak bu durumda bu nitelikteki sigortalılığın gerçekleştirilmesi mümkün olabilecektir. Tüm bu düzenlemelerin sosyal güvenliğin temel ilkelerine ters düştüğü ise açıktır.

Öte yandan, Ek 6. madde kendi içinde dahi mantıksal bütünlük arz etmemekte; maddede zorunlu bir sigortalılığın mı öngörüldüğü yoksa sanatçılara tercihe bağlı bir olanak mı tanındığı dahi net olarak anlaşılamamaktadır. İşverenlerin sosyal sigorta yükümlülükleri açısından son derece önemli olan bu konular müphem kalmaktadır. Şayet maddede sanatçının tercihine bağlı bir sigortalılık öngörülyorsa, sanatçı tercihinin Ek m.6'dan yararlanmama yönünde kullandığında, işverenin 5510 sayılı Kanunun genel ilkelerine göre bildirim ve prim ödeme yükümlülükleri söz konusu olacaktır. Ancak madde bu açıdan açıklık taşımadığı gibi, hukuki güvenlik ilkesi açısından bakıldığında, işverenin bu ihtimalde, bir yükümlülüğü bulunup bulunmadığından emin olabilmesi de mümkün görünmemektedir. Maddede zorunlu bir sigortalılığın öngörüldüğü, başka bir deyişle on günden az çalışan sanatçının sosyal güvenliği açısından tek seçeneğin Ek 6. maddede öngörülen sistem olduğu kabul edildiği takdirde ise, bu sigortalılığın başlangıcı açısından yer verilen düzenleme kabul edilemez niteliktedir. Zira, yukarıda belirtildiği gibi, maddede sigortalılığın sanatçılarca veya sanatçıları çalıştıranlar tarafından ya da çalışanların üye oldukları meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlarca bildirimin Kuruma yapıldığı tarihten itibaren başlayacağını öngörmektedir (f.II). Sonuç olarak, Ek 6. madde pek çok açıdan belirsizlikler içerdiği gibi, öngördüğü düzenlemeler sistematik ve mantıksal bir bütünlük de arz etmemekte, bu düzenlemeleri sosyal güvenlik hukukunun temel ilkeleri bağdaştırmak bizce mümkün görünmemektedir.

b) Başvuru

Kanunda Ek 6. maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasların Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği belirtilmişse de, yukarıda belirtildiği gibi, halen bu konuda bir Yönetmelik çıkarılmamıştır. Buna

karşılık Kurumun 2011/36 sayılı Genelgesinde konuya ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Sözü geçen Genelgeye göre, Ek 6. madde kapsamında sigortalı olmak isteyenler ek 4'de yer alan “Sanatçı Olarak Kısmi Süreli Çalışanlara Ait Giriş Bildirgesi” ve sanatçı ve işvereni arasında imzalanan kısmi süreli iş sözleşmesi ile ikamet edilen ilde bulunan sosyal güvenlik il müdürlüğüne/sosyal güvenlik merkezine müracaat edeceklerdir. İşveren ile çalışanın bağlı olduğu meslek birliği veya sendika ya da Kültür ve Turizm Bakanlığının merkez veya taşra birimleri tarafından onaylanmamış “Sanatçı Olarak Kısmi Süreli Çalışanlara Ait Giriş Bildirgesi” işleme alınmayacaktır (Genelge 2.4.2.1).

Kanunun Ek 6. maddesi kapsamındaki sigortalıların ay içerisinde birden fazla işverenin veya Ek 6. madde kapsamında yeni bir işveren yanında çalışmaya başlamaları halinde, her bir işverenle yapmış oldukları kısmi süreli iş sözleşmeleri Kuruma ayrı ayrı verilecek, ancak ay içerisinde her bir sözleşme için prim ödenmeyip yalnızca 30 gün prim ödenecektir (Genelge 2.4.2.1).

Genelgenin ekinde yer alan 4 numaralı belgede sigortalıların taahhütleri de yer almaktadır. Söz konusu taahhüt şu şekildedir: “5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendine tabi olarak ayda 10 günden az çalışmam nedeniyle Ek 6 ncı madde gereğince ayda 30 gün üzerinden primlerimi kendim ödemem suretiyle, sigortalı olmak istiyorum. Ek 6 ncı maddeye göre tescilimin yapılmasını, 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesine tabi olarak çalışmadığımı, gelir veya aylık almadığımı, bu bilgilerin gerçeğe aykırılığı sonradan tespit edildiği takdirde, yapılan işlemlerin iptalini şimdiden kabul ettiğimi, Kurumun bu yüzden uğrayacağı zararları Kanuni faizi ile birlikte ödeyeceğimi beyan ve taahhüt ederim”.

5. Kanunun Ek 6. maddesine göre sigortalı olanların prim hesabı ve gün sayısı

a) Sanatçıların ödeyecekleri prim oranları ve sosyal sigorta kolları

Daha önce de ifade edildiği gibi, Kanuna göre, kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı on günden az olan sanatçıların sigortalılıkları, bu madde kapsamında kendileri tarafından otuz gün üzerinden prim ödemeleri suretiyle sağlanır (f.I).

Ek m.6 kapsamındaki sanatçıların, 82. maddeye göre belirlenen prime esas kazanç alt ve üst sınırı arasında olmak üzere kendileri tarafından belirlenecek günlük kazancın otuz katının % 32, 5'i oranında prim ödemeleri gerekmektedir. Bu prim oranının % 20'si malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları, % 12, 5'i genel sağlık sigortası primidir. İşsizlik sigortasına tabi olmayı isteyenler ise, ayrıca % 1 sigortalı ve % 2 işveren hissesi toplamı olan % 3 oranında işsizlik sigortası primi ödeyecektir. Hükümden de anlaşılacağı üzere bu sigortalılar hem sigortalı hem de işveren prim payını kendileri ödeyeceklerdir²⁸. İşsizlik sigortasına tabi olmayı isteyenlerin, sigortalı ve işveren hissesi oranındaki işsizlik sigortası primini ait olduğu ayı takip eden ayın sonuna kadar ödememeleri halinde, o aya ait işsizlik sigortası primini ödeme hakları düşer (f.IV).

²⁸ Caniklioğlu, 6111 Sayılı Kanunla İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler, 12.

Görüldüğü gibi, on günden az çalışan sanatçılar, Ek 6. maddenin yürürlüğe girdiği 01.03.2011 tarihinden itibaren işsizlik sigortasına tabi olmayı isteyip istememelerine göre, % 32, 5 veya % 35, 5 oranında prim ödeyecekler ve prime esas günlük kazançlarını da kendileri belirleyeceklerdir. Belirledikleri günlük kazanç üzerinden de, on günden az çalışmakla birlikte otuz gün üzerinden prim ödeyeceklerdir. Bu otuz günlük primin tamamını, başka bir deyişle, bir işveren tarafından kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalıştırıldıkları süreye göre hesaplanan ve ay içerisinde on günün altında kalan günlere ilişkin primleri de, sigortalı ve işveren payı²⁹ ayırımı gözetilmeksizin sanatçının kendisi ödeyecektir. Sanatçılara bu konuda belirli bir süre için bir kolaylık sağlanmış olup bu hususa aşağıda değinilecektir.

Kısmi süreli iş sözleşmesiyle çalışma süresine göre hesaplanan ay içerisindeki çalışma gün sayısı on gün veya daha fazla olan sanatçılar açısından ise, değişen bir durum söz konusu olmayıp, bu sanatçıların kısa ve uzun vadeli sigorta kolları, genel sağlık sigortası ve işsizlik sigortasından oluşan tüm sigorta kollarına ilişkin sigorta primleri Kanunda öngörülen genel esaslar çerçevesinden işverenleri tarafından ödenecektir.

b) Primlerin hesaplanması ve prim ödeme gün sayısı

Ek 6. madde kapsamında on günden az çalışan sanatçılar için çalıştığı süreler dahil otuz gün üzerinden, tabi olduğu tüm sigorta kollarının primlerini kendisi ödemekle yükümlü tutulmuş olmakla birlikte, bu durumdaki sanatçılar için önemli bir kolaylık da sağlanmıştır. Gerçekten, Kanuna eklenen geçici 29 maddeye göre, *“Bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren ek 5 inci ve Ek 6 ncı maddeler kapsamındaki sigortalılardan, bu maddenin yürürlüğe girdiği yıl için 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının on sekiz katı üzerinden başlanılarak, takip eden her yıl için bir puan artırılmak suretiyle otuz katını geçmemek üzere prim alınır”* (f.1). Buna göre, Ek m. 6 kapsamındaki bir sanatçı, maddenin yürürlüğe girdiği 2011 yılında prime esas kazancın 18 katı, 2012 yılında 19, 2013 yılında 20 ve ardından her geçen yıl için bir puan artırılmak kaydıyla son olarak 2023 yılı ve sonrası için 30 katı üzerinden primlerini ödeyecektir. Sanatçı, 2023 yılına kadar 30 günden daha az prim ödemesine rağmen, 30 gün üzerinden prim ödemiş gibi işlem görecektir. Bu şekilde, 2023 yılına kadar Ek 6. madde kapsamındaki sanatçılar için bir avantaj sağlanmış olmaktadır.

Geçici madde 29'da *“82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının on sekiz katı üzerinden başlanılarak”* ifadelerine yer verilmiş olması karşısında, Ek 6. madde kapsamındaki sanatçıların prime esas alt kazanç sınırından daha yüksek bir kazanç üzerinden prim ödemeyi tercih etmeleri durumunda, bu hükmün uygulama alanı bulup bulamayacağı tartışılabilir niteliktedir. Kanaatimizce, hükmün lafzının açıklığı karşısında, geçici 29. madde ile sağlanan kolaylığın sadece prime esas alt kazanç sınırı üzerinden prim ödeyen sanatçılar için geçerli olduğu sonucuna varmak gerekir. Burada esasen primi ödenmeyen sürelerin primi ödenmiş gibi kabul edildiğinden,

²⁹ Bilindiği gibi, Kanuna göre kural olarak, sigortalının prime esas kazancının % 20'si oranında olan malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları priminin % 9'u sigortalı hissesi, % 11'i işveren hissesidir. Prime esas kazancın % 12, 5'i oranındaki genel sağlık sigortası priminin ise, % 5'i sigortalı, % 7, 5'i işveren hissesidir. (m.81/a, f).

prime esas kazanç tutarı yükseldikçe Kurumun sanatçıya veya hak sahiplerine bağlayacağı aylığın miktarı da artacak, başka bir deyişle Kurumun aktüeryal dengesi sanatçının seçeceği prime esas kazancın yüksekliğine göre daha çok etkilenecektir. Bu nedenle, buradaki tercihin bilinçli bir tercih olduğunu kabul etmek bize isabetli görünmektedir. Ek m.6'nın ay içindeki çalışma süresine göre çalışma gün sayısı on günden az olan sanatçıları kapsadığı göz önünde tutulduğunda, kanun koyucunun özellikle düşük gelirli sanatçılar için bir avantaj sağlamak istediği de söylenebilecektir.

6. Kanunun Ek 6. maddesine göre sigortalılığın sona ermesi

Kanuna göre, Ek 6. madde kapsamında sigorta hak ve yükümlülükleri söz konusu maddenin birinci fıkrasında belirtilen şekildeki çalışmanın son bulmasından itibaren sona erer (Ek m.6/II). Dolayısıyla, sanatçının madde kapsamına girmesine neden olan, kısmi süreli iş sözleşmesi ile ay içinde on günden az olan çalışmasının son bulması ile birlikte, doğal olarak Ek 6. madde kapsamındaki sigortalılığı da son bulacaktır.

Bunun dışında, sanatçıların Ek 6. madde kapsamındaki sigortalılıkları bu madde kapsamında sigortalı sayılma koşullarının yitirilmesi ile de sona erecektir. Örneğin, sanatçının -sanatsal faaliyet olarak- on gün veya daha uzun süre çalışmaya başlaması halinde Ek 6. madde kapsamındaki sigortalılığı sona erer. Sanatçının Ek 6. maddenin 7. fıkrasında düzenlenen kapsam dışında kalmaya ilişkin hallerden biri içine girmesi, örneğin, tam süreli çalışma ile uzun vadeli sigorta kollarına tabi olacak şekilde m.4/I, (a), (b) veya (c) bendi kapsamında çalışmaya başlaması, kendi sigortalılığı nedeniyle aylık almaya başlaması durumunda da artık kısmi süreli iş sözleşmesi ile on günden az süreyle sanatsal faaliyet icra etmeye devam etse de Ek 6. madde uyarınca sigortalılığı sona ermiş olacaktır. Belirtelim ki, sigortalılığın sona ermesi için Kuruma bir bildirim yapmaya gerek bulunmamaktadır.

Öte yandan, Genelgede bu kapsamda sigortalı olan bir kişinin isteğe bağlı sigortalı olması halinde de Ek 6. madde kapsamındaki sigortalılığın sona ereceğinden söz edilmektedir (Genelge, 2.4.4). Böyle bir düzenleme isteğe bağlı sigortaya zorunlu sigortalılık karşısında üstünlük sağlamaktadır ki, bu sonucun kabul edilmesi de kanaatimizce mümkün değildir. Ek 6. madde kapsamındaki sigortalılık her ne kadar Kuruma bildirim ve sigortalılığın başlangıcı bakımından genel ilkelere aykırı bazı düzenlemelere yer verilerek adeta isteğe bağlı sigortalılığa yaklaştırılmış ise de esas itibarıyla zorunlu sigortalılık niteliğindedir. Bu nedenle Genelgenin bu hükmünün Kanuna aykırı olduğu kanaatindeyiz.

Bilindiği gibi, isteğe bağlı sigortalılık, zorunlu sigortalı olmayı gerektirecek şekilde çalışmayan kişilerin yanı sıra, sigortalı olarak çalışmakla birlikte ay içerisinde 30 günden az çalışan ya da tam gün çalışmayan sigortalılara da tanınmıştır. Şayet Genelgede Ek 6. madde kapsamındaki bir sanatçının on günden az olan çalışması sürmesine rağmen, zorunlu sigortalı değilmiş gibi isteğe bağlı sigortalı olabileceği kastediliyorsa, bu Kanunun temel esaslarına aykırı olacağından kabul edilemeyecek niteliktedir. Sanatçının Ek 6. maddedeki çalışmasına son verip, m.50 ve devamındaki koşullarla isteğe bağlı sigortalı olabilmesi ise her zaman mümkündür. Böyle bir durumda ise, Ek 6. maddedeki sigortalılık, isteğe bağlı sigortalılık nedeniyle değil; sanatçının Ek 6. madde kapsamındaki çalışmasına son vermesi nedeniyle sona erer. Dolayısıyla Genelgede yer verilen, isteğe bağlı sigortalılık halinde Ek 6. maddedeki sigortalılığın

sona ereceğine ilişkin düzenleme ancak bu şekilde anlaşılırsa kabul edilebilir. Ancak bu durum, Genelgedeki ifadenin isabetsizliği gerçeğini değiştirmez. Bu ihtimalde, sanatçının on günden az çalışmasının çok az süreli bir çalışma olması nedeniyle isteğe bağlı sigortaya engel olmayacak nitelikte mi görüldüğü sorusu da akla gelmektedir. Ancak, bu durumda da on günden az çalışmanın neden sadece sanatçılar (ve Ek 6. madde kapsamındaki şoförler) için zorunlu sosyal sigortadan muaf olabilecek şekilde düzenlendiği sorusu ile karşılaşılır. Kaldı ki, isteğe bağlı sigortalılığın Ek 6 maddedeki sigortalılığı sona erdireceği, Kanunda değil Genelgede düzenlenmiştir.

Buna karşılık, Genelgedeki isteğe bağlı sigortalılık ibaresi ile, sigortalı olarak çalışmakla birlikte ay içerisinde otuz günden az çalışan ya da tam gün çalışmayan sigortalılar için söz konusu olabilen isteğe bağlılık kastediliyorsa durum daha farklı bir nitelik arz edecektir. Böyle bir ihtimalde, Ek 6. madde kapsamındaki sanatçının, yukarıda değindiğimiz gibi dilerse Ek 6. maddeden dilerse isteğe bağlı sigorta hükümlerinden yararlanabileceği, dolayısıyla Ek 6. maddenin sanatçıya sadece bir olanak sağladığı gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır. Ancak maddede bunun aksinin kabulünü gerektirecek düzenlemeler de yer almaktadır. Örneğin, maddenin ilk fıkrası bir tercih hakkı bulunduğu ilişkin hiçbir emare içermeyecek şekilde kaleme alındığı gibi, Kuruma da, sanatçıları çalıştıranlara ve çalıştıranların bağlı olduğu meslek odası, birlik veya benzeri kuruluşlara Kuruma belirlenecek süre içinde bu sigortalıların işe başlama ve işten ayrılışlarını bildirmeleri hususunda zorunluluk getirme yetkisi tanınmıştır (f.VIII). Aynı şekilde, bildirim ve kontrol yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi halinde idari para cezası uygulanacağı öngörülerek (f.IX), idari para cezalarına ilişkin 102. maddeye de bu doğrultuda bir hüküm eklenmiştir. Kurum ise, yukarıda belirtildiği gibi bu yetkisini kullanmamıştır.

Bu tespitler de, Ek 6. maddenin, bütün hüküm ve sonuçları, diğer kurumlarla ilişkisi tam olarak düşünülmezsizin, öngörülen sigortalılığın talebe bağlı ya da zorunlu olduğu konusunda dahi şüphe duymaya yol açacak tarzda düzenlendiğini ortaya koymaktadır. Gerçekten, daha önce de değinildiği üzere, gerek Ek 6. maddede sigortalılığın başlangıcı konusunda öngörülen düzenleme gerek Genelgede yer verilen esaslar ve örnekler dikkate alındığında, Ek 6. maddenin kapsamına aldığı sanatçıları, otuz gün üzerinden kendilerince prim ödenmesi yükümlülüğü altına sokmadığı, onlara sadece ekstra bir olanak getirdiği gibi bir izlenim doğmaktadır. Böyle bir ihtimalde de, sanatçının bu olanağı kullanmaması halinde, onu çalıştıran işverenin sosyal sigorta yükümlülükleri söz konusu olacağından, hukuki durumun netlik kazanmasına yönelik düzenlemeler de getirilmesi gerekirdi.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Toplumun sosyal ve kültürel gelişimine önemli katkıları olan sanatçıların sosyal güvenliğinin sağlanması hususu, öteden beri Türk sosyal güvenlik sisteminin sorunlu alanlarından birini oluşturmuştur. Bunun temelinde sanatçıların klasik bir istihdam ilişkisinden farklı koşullarda, sürekli olarak bazen oldukça kısa sürelerle değişik kişiler yanında, kendilerinin dahi sigortalı olduklarının bilincinde olmaksızın çalışmaları, sanatçıların çalışma ilişkilerinin hukuki nitelendirilmesindeki güçlükler gibi nedenler yatmaktadır. Ancak kayıt dışılığın sebepleri ne olursa olsun, yaşamlarının özellikle son aşamalarında sefalet içinde hayata tutunma mücadelesi veren sanatçıların varlığı bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

Sanatçıların kayıt dışı çalışmaları nedeniyle kanun koyucu sık sık özel kanunlar çıkararak sanatçılara sosyal sigorta kapsamına alınmayan çalışmalarını borçlanma olanağı tanımıştır. Bir sosyal güvenlik sisteminin sağlıklı olarak işleyebilmesi için, çok istisnai durumlarda kabul edilmesi gereken borçlanma yönteminin, sanatçıların sosyal güvenliğe kavuşturulmasında olağan bir yöntem olarak görüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Oysa, bu konuda asıl yapılması gereken, sanatçıları, sanatçıları çalıştıranları ve her iki grubun bağlı oldukları meslek örgütlerini sanatçıların sosyal güvenliği konusunda bilinçlendirmek; daha da önemlisi, sıkı ve etkili bir denetim sistemi uygulayarak bu kişileri kapsam içine almaktır. Böylece hem sanatçıların sosyal güvenliği sağlanmış hem de Kurumun aktüeryal dengesi olumsuz etkilenmemiş olacaktır.

6111 sayılı Kanunla 5510 sayılı Kanuna eklenen Ek 6. maddeye bakıldığında ise, kayıt dışılığı önlemek yerine adeta sanatçıların kayıt dışı çalıştırılması olağan bir durum kabul edilerek düzenleme yapıldığı görülmektedir. Maddenin gerekçesinde kayıtlı çalışmanın artırılması amacından söz edilirken, içeriğine bakıldığında bu kayıt içine almanın, belirli bir süre için eksik olarak alınsa da, tüm sigorta primlerinin sadece sanatçıdan alınacağını öngörüldüğü; başka bir deyişle sistemin genel esaslarına uygun olarak işyerinin ya da işverenin değil sanatçının kayıt altına alınmasına çalışıldığı görülmektedir. Bu yapılırken, değişiklik öncesi bir iş kazası veya meslek hastalığı halinde, adına hiç sigorta primi ödenmemiş hatta Kuruma tescil edilmemiş dahi olsa, tüm sigorta yardımlarından yararlanabilen sanatçı veya hak sahipleri kısa vadeli sigorta kollarının kapsamı dışına çıkarılmış, önemli bir güvenceden yoksun bırakılmışlardır.

Ek 6. madde pek çok açıdan eleştiriye açık düzenlemeler içermektedir. Maddede zorunlu bir sigortalılığın mı, yoksa ancak talep halinde devreye girecek bir sistemin mi öngörüldüğü dahi açık bir şekilde anlaşılamamaktadır. Hangi esas benimsenirse benimsensin, Ek 6. madde hükümleri mantıksal bir bütünlük taşımamaktadır. Bunun da ötesinde, madde, kabul edilme amacıyla tamamen çelişki oluşturacak şekilde, örneğin sürekli iş göremezlik geliri alan bir sigortalının kayıt dışı çalışmasına bir kanun hükmü ile cevaz dahi verecek şekilde kaleme alınmıştır. Maddenin uygulanma esaslarını göstermek için çıkarılan Genelgede ise Kanuna da aykırı düzenlemelere yer verilmiştir.

Sonuç olarak Ek 6. maddede pek çok açıdan belirsizlik içeren, birbiriyle tutarlı sonuçlara varmayı güçleştiren hatta olanaksız kılan, sosyal güvenlik hukukunun temel esasları ile bağdaşmayan düzenlemeler öngörülmüş olup, hükmün sosyal güvenlik sistemimizin esasları ile bağdaşacak şekilde yeniden düzenlenmesi ve sanatçıların sosyal güvenliklerinin sağlanması bir zorunluluktur.

KAYNAKÇA

Aktay, Nizamettin/**Arıcı**, Kadir/**Kaplan Senyen**, Emine Tuncay: İş Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2011.

Andaç, Faruk: İşsizlik Sigortası, Ankara 1999.

Arıcı, Kadir: Sosyal Güvenlik, Ankara 1999.

Aydın, Ufuk: Sosyal Sigortalarda Sigortalılık Niteliğinin Kazanılması ve Yitirilmesi, Tühis, C. 16, S. 2, Mayıs 2000.

Başterzi, Süleyman: İşsizlik Sigortası, Ankara 1996.

Bozkurt, Argun: Sanatçılar ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ankara 1997.

Caniklioğlu, Nurşen: Türk Borçlar Kanununun Hizmet Sözleşmesinin Kurulmasına, Tarafların Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümlerinin Genel Bir Değerlendirmesi, TİSK tarafından 20-21 Eylül 2011 tarihinde düzenlenen “Çalışma Hayatı Açısından Yeni Borçlar Kanunu ve Ticaret Kanunu Semineri”ne sunulan tebliğ, İstanbul 2012.

Caniklioğlu, Nurşen: 6111 Sayılı Kanunla İşsizlik Sigortası Kanununda Yapılan Değişiklikler, Toprak İşveren Dergisi, Mart 2011.

Çelik, Nuri: İş Hukuku Dersleri, 24. Bası, İstanbul 2011.

Güzel, Ali/**Okur**, A. Rıza/**Caniklioğlu**, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2010.

Kılıçoğlu, Mustafa: Sosyal Güvenlik Hukukunda Borçlanma, Ankara 2002.

Korkusuz, Refik/**Uğur**, Suat: Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş, Adana 2009.

Mollamahmutoğlu, Hamdi/**Astarlı**, Muhittin: İş Hukuku, 4. Bası, Ankara 2011.

Özdemir, Burhan: Sanatçıların Sosyal Güvenlikleri ve Hizmet Borçlanmaları, Çimento İşveren, Mayıs 1999, C. 13, S.3.

Özkaraca, Ercüment: İşsizlik Sigortası Kapsam ve Yardımları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 2002.

Sözer, Ali Nazım: Genel Sağlık Sigortası Edimlerinden Yararlanmada Prim Koşulu, Sicil, Mart 2009.

Süzek, Sarper: İş Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2008.

Şakar, Müjdat: Sosyal Sigortalar Uygulaması, 7. Baskı, İstanbul 2004.

Şakar, Müjdat: Sosyal Sigortalar Uygulaması, Yenilenmiş 10. Bası, İstanbul 2011.

Tuncay, A. Can: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 9. Bası, İstanbul 2000.

Tuncay, A. Can/**Ekmekçi**, Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 14. Bası, İstanbul 2011.

Tunçomağ, Kenan: Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, 5. Bası, İstanbul 1990

Uşan, Fatih: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, Ankara 2009.